

LUCEAFĂRUL

CULTURAL-SOCIAL

**REVISTĂ PENTRU PROPĂȘIRE CULTURALĂ
ȘI ARMONIE SOCIALĂ**

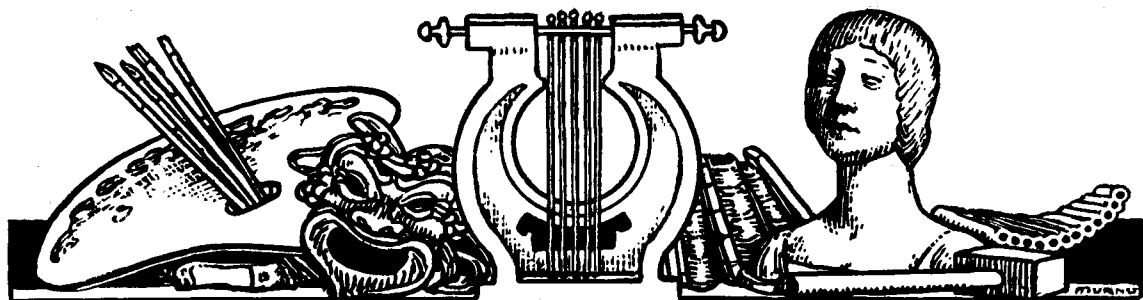
Director: IOAN N. CIOLAN

Redactor: PETRU OLARIU

APARE LUNAR SUB AUSPICILE ASOCIAȚIEI ÎNVĂȚĂTORILOR DIN JUDEȚUL SIBIU

Anul II • Septembrie 1935 • No. 7

SIBIU, LA 15 SEPTEMBRIE 1935
REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: SIBIU, STRADA HONTERUS No. 6

LITERATURA ȘI ARTA

„Invățătorilor-eroi“

(1916—1918)

Eroi ai tagmei noastre, eroi-invățători,
Vă preamărim cu toții 'n clipa de acum,
C'ați fost ai țării: viteji, făuritori,
In clipele de luptă și'n clipe de sbucium...

Și ați murit atunci cu sute și cu mii,
Pe crestele de dealuri, pe văi și pe coline,
Pe margine de drumuri sau 'ntinsele câmpii,
Cu zâmbetul pe buze și fără de suspine.

La Mărășești, la Olt, Oituz sau Dragoslave,
Ați scris in cartea țării — cuvinte —
Ca acestea: „murim în lupte,
Dar, să se 'ntregească țara, Cucernice Părinte“...

In urma morții voastre și-altora ca voi
Ce'n luptele grozave știură cum să moară,
S'a împlinit un vis de veacuri — și apoi?
S'a 'nfăptuit „Unirea“ 'n sunet de fanfară...

Pe vârf de munți, pe dealuri, pe lâng' atâtea drumuri,
Sunt presărate, astăzi, morminte dăscălești...
Icoana sfânt'a „lor“ s'a așezat d'apururi
In sufletele noastre, de „urmașii“ modești.

Nicolae D. Marin
jud. Cluj.

Părinții

Când văd mormântu 'n colț de crâng
Și-o cruce străjuind îngândurată,
De-odată mă gândesc la 'ncărunțitul tată
Și 'n geană lacrima durerilor mi-o strâng.

Sărmani bătrâni... de chinu 'ngrijorării voastre
S'a uscat in geamul casei busuiocul
Și — fără veste — 'ntreg norocul
A pierit din pragul casei noastre.

Mă mai gândesc la 'ndurerata mamă...
Și ea-i bătrână; a îmbătrânit de vreme,
De moarte 'n fiecare ceas se teme
Și lacrima și-o uscă 'n colțul de năframă.

Uitat stă plugu 'n colț de șură,
Iar furca mamei 'n casa din 'nainte
Iși toarce mulcomit fuior' — aducerii aminte
Căci trascotul s'a 'ntins pe bătătură.

Nic. Nicoară-Dobârceanu.

Inceput de viață nouă...

Stația, în care l'a descărcat trenul, era mică și pustie, ca un han dela răscrucea alor două drumuri părăsite. Doar șeful și un acar somnoros, care purta în mână un felinar și el cu ochii roșii de nesomn, puneau mărturie, că și pe aici trăiesc oameni.

Noaptea era groasă, s'o tai cu cuțitul. Liniștea se întindea până unde ajungea auzul. Doar numai hodorogitul încheieturilor dela tren, a trezit-o, pentru scurt timp.

Singurul călător coborât, era un vlăjgan, bine legat, în straie nemțești, care se îndoia din șele sub povara unui cufăr de scândură nevopsită, mare cât un cosciug pentru un cadavru de om bine trăit.

El trecu povara peste perechea de șine, ce-i stăteau în cale, ca două curelușe albe, întinse în drum. Ajuns aproape de peron, lăsă sarcina cu grije, jos, pe nisipul umezit de brumă și îndreptându-se de mijloc, oftă din adânc, vorbind pentru sine: „prea multe-am încărcat. Cum le voi duce?!“... Până i s'au obișnuit ochii cu întunerecul nopții, trenul pieri în balta de smoală, șeful intră pe-o ușe luminată de-un opaiț în agonie, numai mogâldeța cu felinarul în mână mai trăia: încolo liniște și întunerec. Călătorul se apropie de omul cu tohoarca din zece piei de oaie pe el și mai mult pe șoptite, ca să nu trezească vre-o vietate, începu vorba:

— „Bună seara!“...

— „Mulțam Domnivoastre!“

— „Ce sat e prin apropiere?“...

Cel întrebat, dornic de vorbă, lungi explicația:

— „Ici în față, peste apă, cale de-o țigară e Popeștii. Colea, după Măgură, drum de două ceasuri bune sunt Dumitreștii de Câmp... Dumniata în care vrei să mergi?“

— „In Dumitreștii de Câmp“... răspunse străinul pe șoptite, „N'aș putea găsi vre-o căruță, să mă ducă într'acolo?“

— „Acum, în miez de noapte?... Ferit-a sfântul. Ai hi plin cu noroc, să dai de vre-una pe mâine, poimâine... Așa, cumva la

intâmplare... Trec săptămâni și nu ne calcă în stație picior de om din Dumitrești... Altcum, nici nu prea călătoresc ei mult... Nu prea au ce vinde, nu prea au pe ce cumpăra... Trăiesc și ei, de pe-o zi, pe alta, cum biată pot... Da', cam după ce treburi în Dumitrești, unde te mănăcă câinii ziua 'n amiaza mare și unde numai popa are furculiță pe masă?“...

Lui Rudeanu, învățător, nou numit în Dumitreștii de Câmp, — căci el era călătorul cu lada cât un copârșeu — îi trecu prin corp ca un vânt rece, ascuțit.

Intâia decepție, întâiul salut al realității.

Dar, cum venea dintr'o casă înfrățită cu năcazurile și cu încercările vieții, aceasta cutremurare de suflet, nu ținu mult. Ca și cum ar fi alungat-o cu mâna, începu să-și deie și-și curaj, în gând: „Un an, nici în pădure nu-i mult... Dar în satul cu oameni? Numai sănătate dela Dumnezeu“, — vorba tatii — „încolo de-aceea trăim să năcăjim. Ce-o fi, voi vedea... Mai rău ca'n internatul școlii nu poate fi... Și dacă este preot în sat, înseamnă, că nu-s oamenii sălbateci“...

Convorbirea cu sine însuși ținu pânăce acarul suflă în flacăra gălbuie a felinarului și-și așeză tohoarca mai potrivit pe umeri.

— „Sunt numit învățător în Dumitrești“ — răspunse întârziat, dar apăsător, Rudeanu — „mă duc să-mi iau postul în primire“.

— „Ăhă“ — făcu omul cu zece piei de oaie pe el — „bănuiam io, că ești ceva fânționar... Da' ian poștește în camera mea, să așipim o leacă. E mult până'n ziuă... Abia a trecut de miezu' nopții“...

Rudeanu nu s'a lăsat rugat mult, a inhățat lădoiul în brațe și pipăind drumul în călcăiele acarului, l'a urmat într'o magazie din scânduri, cu miros de șgură proaspătă și putregai învechit. Aci, pe lada lui, s'a sbătut între somn și trezire, până dimineața, când razele soarelui, furișate printre golul dintre scândurile îngustate de vreme, s'au aninat de suvițele părului desordonat, ca o cunu-niță de aur pe capul unei mirese.

De către ziuă, copleșit de oboseală, se vede, că s'a lăsat furat de somn, căci la trezire a rămas cu ochii ațintiți pe-un târnăcop ce durmea încă într'un colț, fără să-și poată da seama, unde e și cum a ajuns aci, în maghernița cu miros de șgură proaspătă. Târziu, prinzând firul realității, a sărit drept în picioare, ca omul, care a întârziat dela un lucru mare. A descuiat lacătul, cât o franzelă, a răsturnat ușa lăzii pe spate și din cuprinsul ei a răsărit un prosop țărănesc nou, nouț, cu tivitură în ciucuri de ață, purtând la un capăt inițialele I. R.

Sărmană mamă, pe unde-au ajuns lucrurile mâinilor tale, purtate de feciorul tău scump și drag, urmărit de gândurile-ți duioase pe drumuri neumblate!

Rudeanu s'a spălat la fântâna stației, cum se spăla adeseori la fântâna din curtea casei lor. Numai că aci, nu-și dase cămașa jos, cum făcea acasă, când se fricționa pe întreg corpul cu apă proaspătă și rece. S'a mulțămît cu mai puțin, până pe grumazii arși de soare, ca o cărămidă scoasă din cuptor. Dupăce-și aduse hainele și părul în ordine, trecu în dosul fântânii și ca ascuns de ochii lumii, își făcu trei cruci rari și cucernice: „Doamne ajută-mi!” Implinea porunca mamei, care-i spunea adeseori „Dragul mamei, nu-ți uita de Dumnezeu!”

Apoi cu pași hotărâți, militărești s'a reintors în maghernița învechită, a pus ștergarul la locul lui, a scos un pachetel cu de-ale gurii, pus de mâna grijulie a mamei, a îmbucat lacom și grăbit de câtevoari din merindea adusă de-acasă și încuind cuțărul a strigat celui care l'a ocrotit o jumătate de noapte: — „In cătrău, zici, că trag Dumitreștii de Câmp? Ceferistul ridicându-se de pe buruiana ce aștepta să fie smulsă dintre șine, îl luă de mâneca hainei și-l trase prietenește mai la o parte, la orizont deschis și ridicându-se pe vârful picioarelor, îi arătă cu mâna o coamă de pădure, în care se ascundea o cale albă, ca o pânză întinsă la'nălbit:

— „Vezi, colea, în dreapta, pădurea? Aia-i Măgura. Treci, pe calea ce să vede, dând cu nasu 'n ea și o iei tot înainte. Te scoate calea chiar în inima Dumitreștilor. N'apuci nici la dreapta, nici la stânga. Numai cât e lung drumul... Dupăce calci Măgura, mai ține încă o țirică... „Da” — se 'ntoarce prietenește spre tinăr, — „Dta, ce vrei să faci?”

— „S'o iau ca apostolii, pe jos” — isbi vorba Rudeanu, zâmbind curajos.

— „Hi cuminte!... Nu te'ncumeta!... Să pleci singur, pe unde n'ai umblat de când ești”...

— „Și de ce nu?!... Cred, că lupi, urși, tigri, lei n'or umbla prin părțile ăstia”... glumi Rudeanu.

— „Dihăanii de ăstea, nu, da' oameni răi sunt pe tot întinsul pământului”...

— „De hoți nu mi-e frică” — adause Rudeanu, serios. N'am nici un ban la mine, iar de le-or trebui cărți de cetit, le dau câte-or vrea, cuțărul plin...

Pe când soarele se apropia de crucea cerului, acarul din stația Pustniceni, se burica pe vârful picioarelor și se sgăura în spre Măgura, în care se afunda învățătorul Rudeanu, nou numit în Dumitreștii de Câmp.

Acarul vorbea singur, ca să-i treacă vremea și să-și stâmpere setea de vorbă: „Avan dascăl or căpătat Dumitreștenii. N'or fost vrednici, de-așa om. Ca un haiduc de curajos. De-o mai fi și cu inimă bună, pot mulțami lui Dumnezeu”...

Iar pe sub bolta îngălbenită a Măgurii, Rudeanu, c'o ladă plină de cărți în spate, călca voinicește spre Dumitreștii de Câmp, ca să aprindă opațul culturii în satul dela spatele lui Dumnezeu, unde numai preotul are furculiță pe masă, vorba acarului din stația Pustniceni.

Petrea Dascălul.

Gânduri...

Peste natura adormită într'o visare lungă și pribeagă, în mantia-i de gheață, răbufnește văzduhul în surle ce se pierd șgomotos pe întinderea pustie, ce-și pleacă capul sub ploaia mărunță și argintie, ce se revarsă din zăgăzurile ridicate ale cerului. Cireșii au înflorit a doua oară în acest an și florile lor par'că mai albe și mai frumoase ca astăprimăvară, se înmulțesc văzând cu ochii, minune din basme cu babe vrăjitoare. Crengile desfrunzite, tresaltă de bucurie și plecându-se gingaș sub suflul vântului, vor să ocrotească podoba, cu care natura le-a dăruit atât de bogat, în câteva clipe, dar care se scutură în mii de petale argintate, la izbiturile vântului furios.

Zăpada se răscolește val vârtej și furioasă se aruncă în sus, căzând apoi ca o pulbere fină ce se așterne liniștită în straturi subțiri și mărunte peste pământul ce răsuflă ca un zimbru rănit. Jocul furios al omătului, întunecă zarea, prin care călătorul, cu căciula brumărie pe urechi și cu ochii împăenjeniți de fulgii ce se precipită pe genele înghețate, abia mai răzbate în lungul străzii omețite. Mugetul pământului îl însoțește și peste tot urlă lung și pustiu vântul pribeag ca și ținuturile din care s'a înfiripat.

— — — — —

În suflet aceiași furtună iernatică cu țurțuri de ghiață ce atarnă în inima rănită. A început răbufnirea pământului, care răscolește fulgii ce s'au așternut ca un lițoliu peste rănile sângerânde. Sângele într'o gălgăire surdă se ridică și fiori lungi și dure-roși, trec prin vinele adormite de o visare din vremuri de demult. Și suflă, rece și pustiu, cu glas de trompetă, peste ruinele mucedu, cu lilieci, ale unui suflet în agonie. Iar sub mormanul de moloz, amestecat cu mușchiu și licheni, o scânteie mai palpită, ascunsă și pierdută, poate, pentru totdeauna, căci vâjăitul pustiu și gol, amenință existența unicei surse ce a rămas din luminosul soare, ce răsărise într'un suflet. Bezna se frământă, se sbate, să pună stăpânirea ei regală peste

toate ungherele. Și cine știe, dacă reușita nu-i va fi deplină, mai de vreme sau mai târziu?!

Un suflet se pierde. Și după el altul și altul și multe mii se vor pierde, fără ca cineva să întrebe de ce avem atâția ratați, atâția pentru cari viața nu constituie de cât un lung șir de suferințe, ce se aglomerează zi de zi și de sub a căror povară nu poți scăpa decât printr'o dezertare în absolut. Nimenea nu caută să pătrundă în sufletul tinerei generații, care este un adevărat teatru al unor lupte necurmte și din care prea puțini ies învingători, datorită unei fatalități oarbe.

Voi, care vreți să lăsați în urma voastră o generație cu moralul sănătos, înțelegeți odată, că numai pătrunzând în intimitatea sufletelor tinere, veți putea înțelege lupta ce se dă zi de zi în aceste suflete, veți înțelege durerile și suferințele lor și înțelegându-le le veți satisface.

Viața e așa de grea și tocmai fiindcă e așa de grea, mulți, foarte mulți, vor cădea învinși în lupta ce se angajează între ei și viață. Selecțiunea se face imediat și cel slab, ne putându-se adapta mediului, va cădea, după o scurtă agonie. Viața își continuă ritmul ei monoton, trecând nestingherită peste cadavrele lăsate în urma ei. Lupta este, în mod evident, prea grea, pentru a se cere victorie tuturor. Generația noastră posedă prea puține arme pentru a putea duce lupta cu succes. Poate se va spune că ni le-ați dat? Dar ce se face tânărul recrut, căreia îi pui arma în mână și-l trimiți la luptă, fără a-i spune altceva nimic? Va cădea el singur victimă propriei lui arme. Avem nevoie de ajutorul celor experimentați. Ori cei cari au eșit din această luptă se complac prea mult în comoditate pentru a întinde o mână de ajutor celor angajați în luptă. Și apoi ne plângem că generația actuală este distrusă moralicește și capabilă numai de acte nesăbuite. Dar revolta nu poate fi decât urmarea unei constrângeri prea mari, unor datorii ce

se aruncă cu prea mare grațitudine pe umerii acestor tineri. De ce nu căutăm răul în noi înșine? De ce întotdeauna găsim pe altul culpabil de vină, iar noi în postură de inocenți? Nu sunt atâția tineri fără crez, care nu așteaptă decât o mână întinsă din partea celor în drept, pentru a le urma crezul? Lăsându-i în părăsire, într'o luptă angajată cu viața și în care dispun de prea puține arme, nu vor deveni ei dușmanii societății, dușmanii propriei lor existenți?

Apelul generației tinere este: mai multă sollicitudine și o mai bună apreciere a jertfei de care e cuprins spiritul nou, nu prin vorbe deșarte, ce se pierd la prima adiere de vânt, ci prin ajutoare vizibile, căci necesitățile uzuale, sunt mai mari, tocmai la început, când sufletul într'o continuă frământare, este mereu dornic de-a achiziționa un bagaj cât mai bogat și mai multilateral.

În creerul meu persistă mereu și cu încăpăținare întrebarea: de ce se trimite un învățător tânăr la apostolat cu un salariu de 1500 Lei, când învățătorului vechiu i se dă 5—6000 Lei? Oare cel tânăr nu prestează aceiași muncă? Oare bătrânețea este adevăratul criteriu al valorilor? Care dintre cei doi are nevoie de un sprijin material mai mare? Cel care are o gospodărie din al cărei venit își poate întreține familia, salariul fiind doar ca un supliment, sau cel care pășind în pragul carierei străine, pe meleaguri necunoscute nu are pe nimenea să-l ajute? Care are încă nevoie de o pregătire și al cărui suflet este într'o continuă însetare? Nu contest prin aceasta meritul ce se cuvine acelora ce și-au consumat o viață pe altarul culturii, dar întreb, cu ce mijloace își va satisface acest tineret însetat, setea? De unde va lua mijloacele necesare, pentru a nu fi condamnat să se întoarcă de unde a plecat, să nu devină ramolit?

În clasă ni se cere să intrăm numai ca dascăli, lăsând la ușa clasei toate preocupările materiale. Cum voiu putea face însă acest lucru, știind că la amiază nu voiu avea

unde lua masa, că încălțăminte mi-e ruptă și că cei de acasă cer ajutor? Cum voiu putea pune întreg sufletul meu la contribuția școlii, când el este teatrul unor continue lupte angajate de viața însăși? Să mai amintesc dorul continuu pentru o carte nouă pe care nici când nu o vei putea procura?

Când atâtea și atâtea se aglomerează peste sufletul tânărului dascăl, vă mai mirați că am devenit adevărate automate, din care a pierit, însă, tot ce e mai scump, mai sublim, focul sacru, care constituie continuul stimulent spre activitate, dragostea de carieră?

Când am plecat de pe băncile școlii aveam sufletul plin de flori, petale în mii și mii de forme se așterneau în suflet, îmbalsamându-l cu mirosul lor, ardea un foc ce era menit să nu se stingă niciodată și a cărei dogoară o citeai în ochii scilpitori ai fiecăruia dintre noi. Nimenea n'a privit în suflet, n'a citit focul ce ne mistuia, florile plâpânde au fost strivite sub câlcâiul ce pășea zorit înainte spre fotolii ministeriale, un duș rece ca ghița a stins vâlvătaia din suflet și ne-ați dat de-o parte. Cu un gest, ați distrus un ideal, ați distrus o credință. Iar noi cei mulți, în sufletul cărora nu sălășluiește decât ruina și cenușa palatului construit atât de meticulos, înconjurat acum cu spini în loc de flori, nu putem decât să plângem pe ruinele propriilor noastre ființe, să ascultăm vâjăitul ce sună lung și haotic în sufletul pustii, să privim scânteia ce abia mai pălpăie și care se va stinge la o răbufnire mai puternică a vântului, căci speranța prea ne-a fost înșelată pentru a putea spera într'o nouă renaștere.

— — — — —
Și vântul aleargă nebun pe străzile satului pustiu, învăluit în pulbere de zăpadă, se aruncă cu furie în ferestrele sufletului, trezindu-mi durerea amorțită, pleacă apoi, cu un șuierat lung și se pierde în gemete peste câmpia adormită, ce se înfrățește cu un suflet pustii.

George Nistor, inv.
Mag—Sibiu.

Învățământ—Educație

Educația în raport cu reflexele condiționale

Tendințele instinctive. — Emoțiile. — Reflexul psihic

de **Dr. G. Preda**, medic primar, director superior, Sibiu

Anumite tendințe instinctive, care stau în strâns raport cu reflexele psiho-motoare, provoacă în perioadele vieții educative, conflicte cu rezultate opuse scopului urmărit. Pentru a putea înțelege împrejurările în care se produc aceste fapte este nevoie să tratăm mai de aproape problema instinctivă.

Știm că tendința instinctivă are caracterul esențial de a fi o impulsie înăscută, pe care o execută individul înaintea oricărei alte experiențe din viață. Această tendință diferă de obișnuință, care reprezintă dispoziția dobândită prin repetiția unui act. Totuși obișnuința odată constituită se distinge greu de instinct, deoarece are aceiași manifestare impulsivă, automată.

Tendința la o acțiune, constituind dispozițiunea de a lucra, orice piedecă sau suspendare a acestei dispoziții creiază dorința. Noi dorim ca tineri și ca bătrâni; în stare de veghiere sau în stare de somn. Dorința însă mai poate fi considerată și ca o tendință supusă unei reprezentări mintale, singurul efect sigur al acestei reprezentări fiind să furnizeze tendinței, obiectul determinat.

Reflexul a fost considerat ca o reacțiune parțială, limitată la un organ. El diferă de instinct, care se raportează la organismul întreg. Reflexul se mai crede comandat printr'o excitație determinată, pe când actul instinctiv răspunde la situațiuni variate. La origine însă instinctul se poate confunda cu

reflexul, deoarece el nu ar reprezenta decât un sistem mai complex de acte reflexe.

Știm deasemenea că reacțiunile instinctive ce sunt provocate la origine, prin excitații de un tip mai mult sau mai puțin special, sfârșesc cu timpul prin a răspunde la situații sau excitațiuni diverse.

Reacțiunile emoționale, care încă par înăscute, răspund la solicițiuni variate ce cresc pe măsură ce individul se dezvoltă.

Inrudirea între emoție și instinct nu este contestată de nimenea și orice asociație, care deșteaptă un instinct poate deștepta și o emoție. Emoția ar fi aspectul afectiv al instinctului, ar fi cum se spune, reversul lui.

Dacă sub impulsul instinctului, omul lucrează, sub acel al emoției, se agită.

Instinctul, de exemplu, ne face să ne păzim ca un vehicul să nu dea peste noi, emoția este aceea ce ne aduce perplexitatea, vociferarea sau gesticularea contra conducătorului acelui vehicul.

Analizând mai bine emoția în conținutul instinctului și în manifestarea ei, constatăm că ea reese prin un conflict între tendințe și ca un insucces sau ratare a instinctului. Dacă — de exemplu — cineva ne amenință, noi reacționăm instinctiv fie prin fugă, fie prin luptă. Din moment ce șovăim, un conflict de tendințe se produce și el ne conduce la o desordine sufletească, care constituie emoția.

P. Janet explică mecanismul emoției printr'o teorie proprie, aceea a derivației. El susține că atunci când o excitație se arată incapabilă de a comanda reacțiunea blocată a unui instinct, excitația se limitează să provoace numai niște descărcări vagi, care dau emoția.

Reacțiunile emoționale nu ar reprezenta decât tulburări fiziologice, cari ar indica tocmai ratarea sau nereușita instinctului.

Cercetând mai bine mecanismul intim al tendinței instinctive, vedem că orice comportare instinctivă este călăuzită de sensibilitate.

Prin excitarea unui instinct, ființa (copilul sau animalul) percepe și discerne situația, în care se găsește (interesul situației). Cu un cuvânt, ea simte. În același timp se deșteaptă în ea o necesitate, o nesatisfacție, o dorință, o impulsie, care are drept efect deșteptarea atenției sale. Ființa respectivă trebuie să perceapă, iar mișcările sale, prin faptul că nu pot persista indefinit, îi aduc o epuizare sau oboseală. Ori, această oboseală, acest semn de oprire, încă este percepută.

A discerne intuitiv în un act conștient, înseamnă a schița o invitație și un răspuns, înseamnă a executa o operație, considerată de unii ca un fel de judecată. Copilul ca și animalul poate să se înșele, dar această eroare, ca și adevărul este un element ce aparține judecății (instinctive).

A reacționa apoi la o excitare, înseamnă a prinde succesiunea între 2 relațiuni, deci raportul dintre sine și mediul încunjurător. Recunoașterea acestui raport ajută și mai mult la definirea judecății (instinctive).

Oricât ar fi de minimă sensibilitatea care călăuzește actul instinctiv, ea afirmă și califică, deci, un ansamblu de fenomene.

Aceste fapte fac să se privească instinctul nu numai ca o tendință, care conduce individul la o destinație, pe care nu o poate alege în toată libertatea, dar ca o judecată făurită prin trăsăturile comune ale diferitelor instincte speciale, judecată care hipostiază mutuala lor implicațiune, odată cu conexiunile solide ale erarhiei lor.

Când vorbim deci de instinct, trebuie să ne raportăm la toate aceste multiplicități, la toate aceste fascicole de tendințe, adică la :

a) instinctul de conservare și dezvoltare individuală cu subordonatele sale (instinctul de alimentare, fugă, disimulare, apărare, neîncredere și prevedere, vânătoare sau pradă, agresiuni, dominațiuni, cucerire, proprietate, etc.);

b) instinctul de reproducțiune (care comandă instinctele sexuale, erotismul, tandreța, asociațiunile familiare, îngrijirile materne și paterne, etc.);

c) instinctul de sociabilitate (care comportă o parte incoercibilă de scădere de sine sau de timiditate, de sacrificiu, de concesiune, de toleranță, adăogându-i-se în formele sale înalte atașamentul la o comunitate, etc.).

Dacă urmărim astfel instinctul în modalitățile sale, vedem că (și la copil) nu se realizează independent nici de mișcările noastre și nici de activitatea noastră psihică. În adevăr, când scrutăm mai atent funcțiunea simțurilor, a gândirii, a sentimentelor și a voinței, cădem totdeauna pe instinct și vedem cum aceste funcțiuni superiorizate par să fie eflorescențele sale.

Instinctele incită sensibilitatea noastră pentru a explora universul; instinctul este acel ce înviorază nu numai inteligența pragmatică, dar cercetările desinteresate și aduce îmbogățirea cunoștințelor; instinctul susține și inspiră afectivitatea întregă (concentrația contemplativă asupra persoanei sale proprii și în același timp mobilizarea parțială a rezervelor de energie); instinctul este care poartă voința, (utilizarea rațională a tendințelor innăscute sau dobândite și a forțelor disponibile, date de emoție).

Dacă instinctul nu este o abstracție, este tocmai fiindcă nu este realmente separabil de inteligență și motricitate, cu un cuvânt de activitatea noastră orientată și distribuită în atâtea funcțiuni conexe. Substanțiabilitatea lui consistă în aceea că se încarnează în organizația psihofizică întregă, determinându-i finalitatea în marile sale linii.

Adaptația tendințelor instinctive interne egoiste, tendința ce exprimă mai mult plăcerea, la exigențele mediului, se face la copil cu oarecari fricțiuni, pot zice chiar cu oarecari tulburări funcționale.

Nu am putea considera aceste tendințe primitive ale copilului ca imorale, deoarece ele nu caută decât o satisfacțiune, fără să țină seama de exigențele sociale și morale. Copilul, care — de exemplu — ia o prăjitură ce nu-i aparține, vrea să-și satisfacă dorința sa de a mânca și noi îl privim de imoral, fiindcă îl așezăm în situația noastră de adult. Purtarea lui (judecată din punctul său de vedere), nu poate fi pentru noi decât amorală, deoarece exclude orice considerație morală.

Forțele elementare pe care le manifestă instinctele sunt aceleași la animale ca și la om și ele se reduc fie la tendința de a se uni cu subiectul sau obiectul lumii exterioare, pentru satisfacții interne (atracție); fie în a se depărta de subiect (respingere). În acest din urmă caz se pun în acțiune toate elementele de protecție și apărare, contra a tot ceea ce amenință interesele individului, fie din partea lumii exterioare, fie din partea organismului.

Cum în viața organismului uman se prezintă numeroase și variate interese venite prin timp, prin mersul procesurilor fiziologice, etc. și cum multe funcțiuni nu se pot îndeplini corect și în armonie decât prin subordonarea lor față de altele, înțelegem multiplicitatea conflictelor ce pot să survină între diversele instincte latente și manifestările lor corespunzătoare. Dacă într'un moment domină deci atracția, în altul poate să domine respingerea, de cele mai multeori se ajunge la un compromis care poate fi manifest sau latent.

Toată viața umană este ocupată de colizia instinctelor, de acțiuni și reacțiuni, de ciocniri între interesele imediate și cele viitoare și cu drept cuvânt în faptele noastre, instinctele ereditare sunt acele ce au (de cele mai multeori) cuvântul hotărâtor.

Tot aceste colizii contribuesc să creeze și stările patologice.

Înainte de a vorbi de reprimarea acestor tendințe instinctive primitive (ceia ce va forma subiectul articolului viitor) cred nimerit să arăt că asociația diversilor excitanți pot lucra asupra tendințelor instinctive ale copilului, dând reacțiuni psihice identice reflexelor condiționale fiziologice ale lui Pavlov.

Se observă la copil faptul că distinge de timpuriu persoanele care-l încunjură după oarecare trăsături, gesturi simpatice sau anti-simpatice și pe care el le apreciază instinctiv în sensul unei atracții (apropiere) sau respingere (îndepărtare).

Dacă copilul încearcă ceva neplăcut dela un individ îmbrăcat în un costum deosebit, impresia pe care i-o lasă acest costum rămâne strâns legată de actul dezagreabil (neplăcut). De aici ori de câteori el va vedea un individ îmbrăcat în acelaș fel el va gândi la neplăcerea ce a suferit-o în trecut și va fi rău dispus.

La acest fapt și la exemplele expuse la începutul lucrării mai adaug pentru o mai bună lămurire și exemplul lui Locke.

Frica de strigoi este o emoție care poate avea legături tot atât de mari cu întunericul cât și cu lumina. Cum unii educatori (părinți, guvernante, etc.), vin să bage în mintea copilului ideea strigoiului, asociindu-o cu cea a întunericului, copilul nu le mai separă și prin repetiție se ajunge că una din ele să aducă reflexul psihic sau psiho-motor pe care l-ar surexcita ambele.

În ordonarea asocierii excitanților se poate găsi cheia cu care putem rezolva multe din coliziile acestor instincte, care se manifestă precum am spus și sub formă de stări bolnave.

(Va urma).

Din trecutul școlii săsești*

— Programă și orar înainte de războiul mondial —

De anul trecut încă a început să se vorbească tot mai insistent despre nevoia de-a respecta în învățământul primar și *regionalismul*, chiar *localismul*, cu specială privire și la ocupația părinților. Din discuțiile acestea nu e exclus să rezulte și înfăptuirea unei noi programe analitice și a unui nou orar pentru școlile noastre primare. Pentru a contribui cu o bază reală la aceste discuții, aflu de bine a aduce la cunoștința colegilor învățători părți principale din programa analitică și orarul școlilor primare săsești de dinainte de războiul mondial. Ele ne pot servi ca îndrumări fiind izvorite din o experiență de sute de ani. Intr'adevăr, învățământul primar la concetățenii noștri sași e dovedit sporadic deja în secolul al 14-lea, în secolul 15-lea era deja regulat prin statute speciale, așa că la începutul secol. al 16-lea, încă înainte de Reforma religioasă, se poate zice, că fiecare comună săsească își avea școala ei primară. Dela Reformă (1542) încoace, școala primară a fost la sași o instituție bine încheată.

Nu e aici locul de-a face istoricul școlii primare săsești, mă voiu mărgini deci la o expunere a programei analitice întemeiată pe „Planul general de învățământ pentru școlile populare cu 1—6 clase ale bisericii evanghelice de confesiunea augsburgică din părțile ardelene ale Ungariei din 1909”, („*Allgemeiner Lehrplan für die 1—6 Klassiger Volksschulen des evangelischen Landeskirche A. B. in der siebenb. Landesteilen Ungarns*”) și pe informațiunile date cu multă bunăvoință de dl Fr. Ziegler, directorul școlii de aplicație de pe lângă Seminarul săsesc (școala normală) din Sibiu.**

Școala primară săsească era de opt, uneori chiar de nouă ani și gruparea claselor la școale cu mai puțin de șase învățători (7 sau 8 nu erau) se făcea după diviziuni, încâtva

în felul diviziunilor din școlile primare din vechiul Regat, adică două clase imediat vecine, dar nu ca acum, când un învățător are de pildă I și a V-a.

La școlile de stat (toate cu limba de propunere maghiară), precum și la cele confessionale, erau șase ani de învățământ, programa analitică era comună, gruparea claselor în diviziuni ca și la cele săsești. Conducătorii bisericii săsești, cari erau totodată și ai școlii săsești, au știut să-și păstreze oarecare independență atât în privința programei analitice, cât și a orarului.

Copiii se înscriau la școală având etatea de șase ani impliniți.

Interesant era felul *înscrierii elevilor*. Ca să se cunoască mai bine aceasta, nu voiu da generalități, ci voiu arăta cum s'au făcut înscrierile în anii școlari 1901/1902 și 1902/1903.

Anul școlar 1901/1902.

Pentru anul *întăiu* școlar s'au înscris deodată elevii cu șase și șapte ani impliniți, dar numai la școlile cu 1—4 clase (adecă cu 1—4 învățători) în comunele mai mici, în cari numărul elevilor nu trecea de 60.

În anul *al doilea* școlar nu erau elevi, căci se înscrieră cei cu șapte ani deodată cu cei de șase ani.

În anul *al treilea* erau elevii în etatea de opt și nouă ani.

În anul *al patrulea* nu erau.

În anul *al cincilea* erau elevii de 10 și 11 ani.

În anul *al șaselea* nu erau.

În anul *al șeptelea* erau cei de 12 și 13 ani.

În anul *al optulea* nu erau.

În anul școlar 1901/1902 veniau deci numai elevii anilor de școală *cu număr fără soț*.

* P. S. Printre manuscrisele redacției am dat de acest articol, pe care îl publicăm fiind de interes și ca un omagiu postum pentru distinsul fost coleg și prieten.

** Aceasta programă analitică n'ar strica să fie tradusă în limba română pentru uzul celor din Ministerul Instrucțiunii, dacă se va face o nouă programă analitică cu un nou orar.

Anul școlar 1902/1903.

În *anul întâiu* nu se înscriau elevi noi, căci în anul premergător se primiseră cei cu etatea de șase și șapte.

În *anul al doilea* se aflau cei de 8 și 9 ani.

În *anul al treilea* nu erau.

În *anul al patrulea* ceice fuseseră în anul al treilea în 1901/1902.

În *anul al cincilea* nu erau.

În *anul al șaselea* ceice fuseseră în al cincilea în 1901/1902.

În *anul al șeptelea* nu erau.

În *anul al optulea* cei din a șaptea din 1901/1902.

În anul școlar 1902/1903 veniau deci numai elevii anilor de școală cu număr cu soț.

Elevi *repetenți* erau numai excepțional, cei tâmpiți. Cei *leneși* treceau în clasa superioară, învățătorul era însă obligat să țină cu aceștia *ore de repetiție* și anume, Mercuria sau Sâmbăta dup'amiază, când elevii erau liberi.

La stabilirea *programelor analitice* (cantitatea materiei) s'au unit în vedere atât *puterea de a percepe* a elevilor, cât și *numărul învățătorilor* dela o școală. S'a pus o cantitate mai mică, pentru a o putea trata metodic și s'a avut în vedere, că nu se poate cere dela un învățător, care conduce singur o școală, să biruească aceeași materie, ca doi, trei, patru etc. învățători la o singură școală.

În privința aceasta programa analitică română a fost totdeauna în inferioritate față de cea săsească, dar pentru aceea învățătorii noștri nu au protestat niciodată în adunările lor.

Nu pot da întreaga programă analitică săsească anterioară anului 1918*, dar vom arăta la câteva materii în ce constă superioritatea ei.

Din *aritmetică*, *anul I*, se preda la școala cu un singur învățător numai ciclul numerelor dela 1—10, la cea cu 2—6 învățători dela 1—20. În *anul II*, la școala

cu un învățător, exerciții din toate operațiunile fundamentale cu numerele dela 1—20, apoi numărări, adaugând și scăzând cu 1—10, în ciclul numerelor până la 100. În *anul III* operațiunile fundamentale în ciclul numerelor până la 100. Tabla înmulțirii (—100), desfacerea întregului în fracțiuni și împreunarea fracțiunilor într'un întreg. *Anul IV*: operațiuni în ciclul numerelor —1000. Inceputul calculului în scris. Exerciții mai ușoare în calculul mental cu fracțiuni comune cunoscute deja. *Anul V—VII*: cele patru operațiuni cu numere până la miliarde. Fracțiunile zecimale.

(În anul VIII): Calcule din viața civilă. Descrierea și măsurarea figurilor geometrice. Calculul suprafețelor.

Anul VI—VIII: Calcule cu fracțiuni zecimale.

(În anul VIII): calculul intereselor. Computabilitatea casnică. Calculul volumelor.

La școalele cu doi și mai mulți învățători, cantitatea materiei crește puțin: în anul I de școală se ia ciclul numerelor până la 20, calculul cu numere zecimale începe din anul V etc.

Geografia propriu zisă începea cu Transilvania (ținutul sudestic al fostei Ungariei) în anul al patrulea la școalele cu un învățător și se termina cu Ungaria în divizia compusă din anii școlii 5—7. Geografia Austriei, Europei și a celorlalte continente se trata în divizia compusă din anii 6—8.

La școalele cu doi învățători, ținutul Transilvaniei se trata în anul al cincilea de școală.

Tot cam în felul acesta era distribuită materia și în școalele cu mai mult de doi învățători, ea aprofundându-se mai mult.

Ca să se vadă spiritul, de care au fost conduși alcătuitoarii acestei programe analitice, eu cred, deajuns exemplul dat cu aritmetica și geografia: în toate puțin, dar bine. La noi contrarul, după cum se plâng și profesorii dela licee, unde vin elevii dela școala primară.

Gimnastica se făcea în pauze, *desemnul* în timpul, când o secție era ocupată indirect, pentru *lucrul de mână* al fetelor era destinată o dup'amiază liberă.

* Sub regimul românesc trebuia să se țină și școalele săsești de programa analitică a Statului.

Programa analitică nu era pentru învățător pe deplin obligatoare, căci el trebuia să țină socoteală și de numărul anilor de școală de sub conducerea lui. Învățătorul avea libertate să *aleagă* ce credea că poate trata. În vacanța de vară trebuia să-și alcătuească, în cadrul programei oficiale o programă analitică proprie, pe care o puneă în aplicare după ce obținuse aprobarea forului superior.

În diviziunile asemănătoare cu cele ce au fost în vechiul Regat, materia se împărția astfel, ca într'un an să se ție numai o parte a ei, în celalalt an cealaltă jumătate. Când sunt trei ani de școală într'o diviziune, se împărția materia în trei părți. Împărțirea aceasta se făcea la bucățile de cetire (cu orientare după celelalte materii de învățământ), la științele naturale, istorie, limba maternă, instrucția civică, în parte și la geografie.

Orarul era deosebit după numărul învățătorilor dela școală. Clasa întâiu venia dimineața numai la ora 9 sau 10, chiar 11, pentru că ei nu puteau rămânea, mai ales la început, fără instrucția directă.

Anul școlar era împărțit în *semestrul de vară și cel de iarnă*. Cel de iarnă ținea din: Noemvrie până la Paști, cel de vară dela Paști până la finele lui Iunie și Septemvrie și Octomvrie. Până în anul 1909, în semestrul de vară se țineau cu elevii din clasele superioare *numai două ore*, dimineața, dela ora 6—8, iar cu cei din clasele inferioare 3—4 ore, tot înainte de masă. Constatându-se (după veacuri) disciplina plugarului sas și priceperea deplină a acestuia pentru importanța învățământului, s'a introdus începând cu anul 1909, în semestrul de vară, orarul de patru ore în fiecare zi, pentru toate clasele, inferioare și superioare. Astfel s'a schimbat un obicei, care a fost respectat sute de ani.

În școala săsească s'a putut face ispravă bună și pentru că vacanța cea mare era numai de două luni, cea de Crăciun și de Paști de câteva zile, iar sfinți și alte sărbători nu existau. La noi, chiar și la licee, abia de sunt 7 luni de școală...

† Victor Lazăr
profesor pensionar.

Sufletul femeii

Partea III.

Activitatea. A treia latură a sufletului omenesc este activitatea. În parte am atins această chestiune la început vorbind de egoismul bărbatului și altruismul femeii. Pentru a înțelege felul de acțiune al femeii amintesc câteva date din psihologia generală. Orice act voluntar presupune: 1. fixarea în gând a scopului urmărit; 2. deliberarea asupra motivelor cari ne îndeamnă sau ne opresc să săvârșim actul; 3. hotărîrea și 4. executarea.

În actul voluntar al femeii se prezintă 2 alternative: 1. sau că motivele pro și contra, cari se adună în mintea ei spre deliberare au un colorit emotiv egal de puternic, 2. sau că un singur motiv este atât de puternic afectat încât îi acaparează întreaga conștiință. De aici două atitudini diametral opuse: a)

sau că nu se pot hotări sau b) că se hotăresc la moment. Voința bărbatului cumpănind motivele fără sentimentalism e mai capabil să vadă avantajile obiective ale unuia și altuia și să se poată hotări în favorul căruiva. *Din acest motiv femeile sunt când de o indecizie și docilitate uimitoare, când de o impulsivitate și încăpăținare neînțeleasă.* Vânzătorii de stofe știu acest lucru. Și ca să economisească timpul până o cucoană se hotărește câți metri să ia, vând bucăți de stofe sub numele de resturi. Bărbații se scandalizează că totdeauna sunt nevoiți să întârzie la vizite din cauza prea multor pregătiri; când de fapt nu e decât o continuă nehotărîre în exactitatea așezării unei rochii, bijuterii etc., în care ocupație își pierde noțiunea timpului. Vorba lungă a femeilor e un

rezultat tot al neputinței de a se hotărî. Câteva cuvinte din ultimele fraze îi atrage atenția, îi reprimă provizor apoi exclude total dorința de a pleca. În momente de acestea voința hotărîtă a bărbatului e un colac de salvare, care o scapă pe femei de greutatea deliberării motivelor. De aici docilitatea ei.

Aspectul celălalt al voinței feminine, impulsivitatea și încăpăținarea încă își au o explicație. Sau că deliberarea este exclusă prin elementul intelectual puternic afectat, care năpădește conștiința sau că deliberarea s'a făcut în inconștient, iar în conștiință apare numai hotărîrea; e felul intuiționist de a judeca și aversiunea față de analiză și abstracție. De aceea când vrei să hotărăști pe o femeie la ceva sau o iei prin surprindere sau din bună vreme, fără să apelezi la judecata logică, arunci din când în când câte o vorbă, care să-i deștepte interesul și să o afecteze în chestiunea respectivă: la urmă vine ea singură cu propunerea.

Acest caracter al naturii feminine e legat de reputația de *inexplicabile*, pe cari femeile cu drept cuvânt și l-au câștigat. Italianul *Mantegazza* vorbind despre femei, ne spune: „Azi se mulțumește cu o floare, mâine îți pretinde milioane; azi își vinde un inel pentru a-ți pregăti o mâncare, mâine îți provoacă ruina; dați lumea cadou unei femei și va fi supărată că ați uitat să i-o aduceți împachetată“.*

Se vorbește de *slăbiciunea voinței* feminine, de incapacitatea unei mari și durabile străluciri. Chirurgii, în special, ne arată că femeile suportă operațiile cu mai multă răbdare; tot așa îngrijitorii bolnavilor arată mai multă tărie de voință decât îngrijitorii. Tăria voinței feminine constă în răbdare, în renunțare, a bărbatului în manifestarea pozitivă în vederea realizării propriilor scopuri.

Tot așa se afirmă că activitatea femeilor este inferioară ca extensivitate în raport cu a bărbatului. Din anchetele școlare reiese însă că fetele sunt totdeauna mai dispuse de a începe și a termina o muncă decât băieții;

sunt mai puțin leneșe decât aceștia. Tot așa sunt mai puțin dispuse să neglijeze lucrările impuse pentru cele neimpuse. Impresia unei lipse de activitate pare a fi un rezultat mai mult al comparației rezultatelor muncii, cari iarăși sunt de natură deosebită. Activitatea femeii e mai variată și mai extinsă în timp, pe când cea bărbătească e concentrată și fixată în anumite cadre. Dacă am aminti numai activitatea pe care o desfășoară o femeie în gospodăria ei. De dimineața până seara, în fiecare moment găsește câte ceva de pus la loc, de modificat. Posibilitatea aceasta e în legătură tot cu emotivitatea. Gospodăria e un mediu, care îi dă ocazii variate de stimulare emotivă; în funcțiile publice, unde se cere străluciri din timp în timp e mai acasă bărbatul.

Între închinările egoiste ale femeii se socotesc *vanitatea și cochetăria*. După o anchetă se constată că vanitatea e tot așa o însușire a bărbaților emotivi, deci ea e legată nu atât de sex cât de emotivitatea specifică sexului feminin. Această vanitate nu cere numai o superioritate, ci o specificitate. „Niciodată nu e lăudată bine o femeie, când sunt lăudate două“. (Mme de Girardin).* Bărbatul vrea să fie stimat pentru anumite însușiri, femeia pentru ea însăși, cu un exemplar unic al unui grup întreg. De aceea nu se întreabă dacă se bucură de atenție pentru un defect sau pentru o calitate; e vorba să fie ceva mai altfel decât celelalte. Astfel se explică de ce prind așa de ușor anumite obiceiuri urâte în mijlocul reprezentantelor acestui sex frumos.

Cochetăria satisface aceeași trebuință de a atrage atențiunea mediului.

Femeile sunt socotite ca foarte economice de o parte, iar de alta foarte risipitoare. Anchetele constată că emotivii peste tot sunt risipitori. Deci spiritul de economie e străin sufletului femeiesc și dacă se află se datorește împrejurării sociale de a depinde din copilărie în chestiuni de bani.

Spiritul de dominare al femeii pare a fi doar o reacțiune contra împrejurării că au fost totdeauna supuse; în cele mai multe ca-

* Mantegazza, citat din Heymanns, op. cit. p. 209.

* Cit. după Heymanns op. cit. p. 234.

zuri însă se reduce la forța de expansiune a emotivității și la îngustimea vederii ei. In aceeași măsură sunt docile. Tendința intermediară de a lăsa pe fiecare în voia lui e ceva bărbătesc.

Inclinațiile suprasociale sau abstracte cum sunt conștiința datoriei, dreptății, cinstei, adevărului etc. sunt străine spiritului feminin. Femeile nu judecă după principii ci după cazuri; nu pot înțelege legile universale, cari domină o serie de cazuri particulare. Calcă principiul, dacă emotivitatea lor așa le dictează. De aceea e atât de schimbăcioasă atitudinea femeii. Din acelaș motiv minciuna feminină e atât de frecventă. Ea e un mijloc de a satisface anumite trebuințe deșteptate de emotivitatea lor, care nu poate fi constrânsă și sufocată de niște legi abstracte. Se mai explică și prin imaginația bogată, prin sugestie și autosugestie. Și în privința aceasta ipocrizia feminină e foarte caracteristică. Lacrimile false sunt în adevăr reale. Ele devin astfel grație îngustimii conștiinței și autosugestiei prin emotivitate. Iată cum descrie această situație un psiholog: „Istoriile de romane și jurnale amuzante unde o femeie explodează brusc în lacrimi amare, pentru că i-a fost refuzat un palton nou, sunt povești. În realitate, iată cum se petrece: ea se simte

jignită pentru că i-a fost refuzat paltonul; acest gând îi evocă un altul, că i-a fost refuzat înainte un costum, apoi altădată un teatru; că în același timp a fost nepoliticos și că s'a uitat pe furiș pe fereastră; că ea în adevăr e o femeie de plâns, neînțeleasă, grozav de nenorocită și după acest crescendo, care ajunge adesea la un presto, prestissimo, izbucnește într'un șivoiu de lacrimi“.* Inșă fără îndoială a determinat această stare și slăbiciunea fizică și situația sa subordonată bărbatului, căci cinstea și iubirea adevărului nu poate naște decât în libertate.

O expunere de felul acesta prezintă totdeauna 2 defecte principale: 1. se analizează tipul feminin, nu o anumită femeie, și deci concluziile nu se pot aplica în întregime la nici un individ real; trăsăturile psihice variază dela caz la caz; 2. că disecă individualitatea feminină în atâtea și atâtea părțilele sufletești pentruca să-i afle specificul. Ori specificul femeii se află tocmai în felul cum sunt combinate, cum sunt integrate diferitele însușiri în individualitatea complectă a sa.

Așa că vedeți Dv., femeia a rămas tot neexplicată.

Prof. L. Bologa.
Șc. Norm. A. Șaguna.

Suntem departe . . .

*Suntem departe, ne despart
Atâtea dealuri și coline;
Suntem străini unu-l de altul
Și totuș mă gândesc la tine.
Putea-mi-ai tu să-mi spui de ce
Când ochii 'nchid te simt aproape?
De ce stau și aștept mereu
Să-mi bați în geam în miez de noapte.*

Otilia Meseșan
inv.

* H. Groos, citat după Heymanns op. cit. p. 259.

VIATA CULTURALA ȘI NAȚIONALĂ A SATULUI

Ideea națională și Spiru Haret

Revista „Cercul Cultural”, înființată la anul 1900 pusă în serviciul învățătorilor din județul Ilfov, a provocat înființarea cercurilor oficiale culturale. Aceste cercuri aveau de obiect răspândirea culturii la sate, unde înainte de 1900 era aproape prohibit din punct de vedere cultural contactul intelectual între orășeni și țărani, deși constituția țării românești încă delă anul 1866 prevedea cursul primar rural gratuit la sate. Învățătorii pe atunci erau o jucărie în mâna marului proprietar local.

Cercul cultural luă cu îndemnul eruditului Revizor școlar al județului Ilfov, de pe atunci, olteanul patriot, iubit de țărani, răposatul *Constantin Teodorescu*, înconjurat de falanga de tineri și bătrâni Dascăli, cari aveau dragoste de popor, repositii Teodoru, Cecropide și alții, toți aceia cari au întemeiat *Societatea Învățătorilor și Învățătoarelor din România* și au construit marele imobil din capitală situat între Dâmbovița și liceul Lazăr, renovat astăzi, proprietatea tuturor învățătorilor din România, unde regret că posteritatea nu s'a gândit să defalce câteva apartamente spre a primi și găzdui pe Învățătorii și Învățătoarele din toată țara, cari vizitează Bucureștii.

Această inițiativă ar corespunde la două scopuri mari: unul moral de colegialitate și altul de cooperatie lucrativă, ceea ce ar spori fondurile acelei vechi societăți, în mai mare măsură decât le întreține în prezent miclele exploatări comerciale, — până la punctul de a clădi încă un Palat al tuturor Învățătorilor din România-mare.

„Cercul Cultural” din acel timp corespundeau și intereselor sociale, în atât că se tratau diferite chestiuni economice locale, cari măi târziu unite cu mișcarea economică din Oltenia s'a produs scânteia morală publică care a determinat ascensiunea cooperativei, — mare problemă socială și economică pe care a îmbrățișat-o și a organizat-o marele patriot român Spiru Haret, îmbrăcând-o în haina ideii naționale.

Din umbră însă oligarhia, adică vechea mentalitate de a munci cei mulți în folosul celor puțini, care în uz, rămase intactă, deși legile Regatului român, încă delă Unirea Principatelor sub Alexandru I. Cuza Vodă, la anul 1859 și apoi sub Carol I. rege al României la 1866 se modernizase — din umbră zic „oligarhia” pândeau mișcarea „revoluționară” a lui Haret.

Haret pe când încerca să dea viață instrumentului prin care se poate câștiga independența economică, „cooperatia românească” era Ministru al Instrucției publice și al cultelor. El avea un bun și vrednic prieten, care era și el în acelaș cabinet: Ministru de finanțe, răposatul Emil Costinescu, el însuși reformator a vechilor metode de fiscalitate brutală: a dărîmat barierele dintre orașe și a întemeiat industria mare metalurgică în România-mică de atunci și industria extractivă și minieră, prin fabricile ce a înființat și la Dunăre și la Munte. Acest bun prieten al lui Haret a mediat, cu pricepere pentru a plana dificultățile pe care Haret le întâmpina spre a da viață cooperativei, legife-

rând-o și mai ales îndrumând-o spre înaltul ei scop.

După multe și grele tratative toate piedicele puse de anonimul întuneric al minții și al sentimentelor omenești, pe cari noi le numim cu un cuvânt: „oligarhia”, legea lui Haret, puțin redusă, (adică i s'a deschis unele porțițe de interpretare anapoda, cari puteau fi folosite la timp — cum au și fost întrebuințate 50 ani de cooperatie oficială românească — a luat ființă. Și Haret a chemat la propaganda în executarea ei: pe *Invățător spre a lumina pe țaran și pe Preot spre a se îngriji de viața morală a operei sale.*

Din momentul apariției legii cooperatiei — activitatea de culturalizare și de ridicare economică a țaranului gravită în jurul cooperativelor. Aceasta activitate însă a fost mult paralizată de modul cum s'a interpretat legea lui Haret. Odată creat un astfel de precedent nefast „el a atras apa la moara: „Dreapta” după o vreme, alți puternici îndreptară apele râului cooperatiei spre moara lor „Stângă”, dar albia râului nu mai urma nici spre „Dreapta” nici „Stângă” ci trimitea apele sale pe câmpia „concurenței” negustorești și bancare. Ambele aceste două concurențe una specula și ea speculă și astăzi produsele întregii populații și alta îi acorda, cu întrecere credite peste credite, însă numai sub titlul de prim rang ipotecă asupra micii proprietăți a țaranului, care proprietate înlocuise marea proprietate, după războiu.

Această „concurență” voită, a atras la jocul ei și băncile românești din Ardeal și le-a mânat pe toate din umbră ajungând la maximul de speculă. Oamenii înțelepți din țara noastră reacționară, cercetară bilanțul social și constatară că în acest bilanț social pasivul întrece, prin efectele sale dezastruoase, de o sută de ori activul. Și fondul: Mica proprietate este subminată.

Demonstrația se face astfel: La Activ avem 1. Libertatea muncii, 2. Mica proprietate de drept, 3. Votul universal de drept.

La Pasiv avem: 1. Constrângerea anonimă, a producătorului țaran a se supune cămătarului fără puțința de a-l plăti, din cauză că el dobânda (exagerată) o încă-

sează prin cumpărarea produselor înainte de rod.

2. Furtul urnelor, suveica și urgia în alegeri împiedica funcționarea liberă a acestei Instituții fapt din care profită numai anonimii din umbră, cămătarii. Toate guvernele sunt constrânse a se supune chiar fără voia lor.

3. Datoriile agricole țărănești cresc peste puterea de plată a țăranilor și legea converșiunii nu-i poate salva, pentru că capitalul circulant, fie chiar cele (6) șese miliarde, formate prin comparație este un capital mort, anchilozat, o baltă cu apă stătătoare, un sânge care nu circulă normal prin vinele corpului.

Observând contul unificator al acestui bilanț, contul Profit și Pierderi, vedem că el arată enorma superioritate a Pasivului contra Activului primejdios depreciat și din punct de vedere moral și din cel material.

Iată rezultatele neprevădutei gospodăriei naționale și rezultatele unde a dus, legea regretatului Haret, „interpretarea” greșită ce i s'a dat, timp de 50 ani.

Un mare spirit și înțelept bărbat de stat, care a murit de curând victimă a datoriei sale, a propus în ultimul său discurs, către Națiunea română, la Radio, următoarele cuvinte programatice de reconstituire a Moralului Națiunii și de refacere economică a poporului român.

El înțeleptul Primministru al României din anul 1933, regretatul martir și victimă a datoriei, în seara de 14 Noemvrie 1933, I. G. Duca a încheiat conferința sa patriotică la radio în modul următor: „Fiindcă opera de refacere și de consolidare națională ce stă în fața noastră *nu poate fi îndeplinită numai de acei cari sunt la cârma Statului*, ea cere concursul tuturor bunilor Români”.

Și Primul Ministru a continuat: „Mă adresez dar Națiunii întregi ca ea, pe toate tărâmurile activității omenești, fiecare cetățean în cercul lui de activitate să sprijine într'un gând de înalt patriotism, stăruințele noastre, care pururea vor purta pecetea cinstei și a grijei binelui obștesc”.

Și, Primul Ministru, căzut victimă a datoriei sale către Altarul Patriei, termină conferința sa, la Radio, așa:

„Printr'o supremă sforțare națională cu toți laolaltă să facem în aceste vremuri tulburi: o Românie puternică, așa cum au visat-o aceia cari s'au jertfit pentru înfăptuirea și întregirea ei”.

Acest discurs programatic oficial are meritul de a porni dintr'un suflet mare, caracter generos și minte ageră, care știa că o Românie puternică nu poate fi bazată pe minciună sau pe ipocrizie și deci cere concursul tuturor fiilor onești ai acestei Țări, să colaboreze și să vegheze împreună cu El, la binele obștesc, la buna stare materială și morală a poporului român. I. G. Duca nu a fost numai membrul distins al unui partid politic ci a fost Primul cetățean cinstit și cunoscut, care pornise a face o Românie puternică. I. G. Duca ca și Spiru Haret nu erau numai fii distinși ai Patriei lor România dar erau și fii înțelepți ai omenirii.

Haret și Duca au cerut corpului didactic de toate gradele, dar în special Invățătorilor o activitate extrașcolară pe tărâmul coope-rației și le-a dat în sprijin pe bunii servitori ai Bisericii creștine.

În cercurile culturale profesionale didactice, în Biserică, în Băncile populare și pe

„toate tărâmurile activității omenesti fiecare în cercul lui de activitate să sprijine într'un gând de înalt patriotism stăruințele noastre care pururea vor purta pecetea cinstei și a grijei binelui obștesc”.

Spiru Haret ministrul școalelor a îndrumat pătura învățătoarească după un plan bine stabilit și cu scopuri precizate. Planul său de a face din învățător un element care în structura nucleului social să fie ținta interesului obștesc și punctul de difuzare a culturii românești, iar din preot chezașul moralității. Elemente independente sustrase fluctuațiilor omenesti, să constituie o făclie unită purtătoare a destinului național și prin aceasta, se definea limpede și scopul ce-l urmărea: Ideea națională.

Înțeleg Invățătorii și Preoții noștri români de astăzi profunditatea gândirii a acelei idei naționale și sarcina misiunii lor chiar în lucrările lor extra-oficiale?

— Să resune dar vocea lor în cercurile culturale din toată țara românească!

Sibiu, în 7 Iulie 1935.

Conia

Publicist. Fondator al Bibliotecii „Cartea Poporului”. Cluj.

In amintirea morții lui Ștefan cel Mare

12 Aprilie 1457—2 Iulie 1504

În ziua de 2 Iulie a anului în curs, s'au împlinit 431 ani, dela moartea unuia dintre cei mai mari, cei mai viteji și cei mai credincioși Domni, pe cari i-a avut poporul nostru, în persoana de-o valoare istorică universală, a lui Ștefan cel Mare, domnul Moldovei. În ziua de Marți 2 Iulie, a anului 1504, fiind bolnav și slăbit de ani, precum și de greutatea multor războaie crunte dar glorioase pe cari le-a purtat Ștefan-Vodă, a închis ochii pentru odihna de veci, izbăvitoare de toate grijile lumesti, la scaunul său din cetatea Sucevei.

În această zi de pioasă și sfântă amintire a morții marelui Domn moldovean, se cuvine

ca să ne adâncim cu sufletul și gândul tot mai mult în trecutul sbuciumat al poporului nostru și să răscolim numai câteva pagini glorioase, scrise cu litere de aur în cartea neamului, de viteazul Domn al Moldovei și apărătorul creștinilor.

Puhoiul păgân al turcilor în veacul al XV-lea, amenința mai mult decât oricând, întreaga creștinătate și în deosebi Principatele noastre. Faimosul cuceritor al Constantinopolului, Mohamed al II-lea, adânc pătruns de dogmele Alcoranului, nu ținea nici o seamă, în dorința-i nebună de expansiune heriborială și de pradă, de trecerea lui peste moșia viteazului Domn moldovean. Din acest

motiv anul 1475, însemna pentru toată țara Moldovei, — cât mai ales pentru Domn — un an plin de îngrijorare și greutate. Antemergătorul Sultanului, Pașa Soliman Eunucul, se năpustise dinspre Scutari, cu 120.000 de oameni asupra Moldovei, spre a aduce la ascultare țara și pe Domnul ei, care refuzase cu îndrăzneală plata tributului și se amestecase cu același curaj și în trebile Principatului vecin al Munteniei, de unde alungând pe Radu cel Frumos, — devotat turcilor — puse în schimb pe Basarab cel Bătrân (Laioță) în domnie (1473—1477).

Toată țara era în picioare la strigătul de chemare pornit din cetatea Sucevei, în timp ce turcii se sileau pe lângă apa Bârladului în sus, apucând spre capitală. De altfel chiar strategia înțeleaptă a viteazului domn o dorea aceasta, întrebuițând meșteșugul cursei, dacă nu mai bine, apoi cel puțin asemenea, marilor personalități războinice din istoria lumii, atrăgând pe turci prin atacuri dese, iuți și sângeroase, la locul fixat de el pentru încoronarea bătăliei.

Chiar dela început Domnul hotărâse, ca un detașament de secui să atace din front spre a-i îndrepta cât mai ușor pe turci spre locul ales și mlăștinos, în timp ce restul armatei, avea să-i atace din spate și flancuri. Biruința n'a întârziat să sosească, precum ne mărturisește cronicarul Grigorie Ureche, care descrie bătălia în bătrânu-i izvod astfel: „Iară Ștefan-Vodă având oastea sa gata 40.000 și 2000 Leși ce-i venise într'ajutoriu cu Buciațkii dela craiul Cazimir și 5000 de unguri ce-i dobândise dela Mateiaș, craiul unguresc, le-au eșit înainte din sus de Vaslui, la Podul Inalt, pre carii i-au biruit Ștefan-Vodă, nu așa cu vitejia cum cu meșteșugul, că întâiu au fost învățat de au pârjolit iarba petintinderea, de au slăbit caii turcilor cei gingași. Deci, ajutând puterea cea dumnezeiască, cum se vrea tocmai voia lui Dumnezeu cu a oamenilor, așa i-au cuprins pre turci negura, de nu se vedea unul cu altul, și Ștefan Vodă tocmise puțini oameni despre lunca Bârladului, ca să-i amăgească cu buciume și cu trâmbițe, dând semn de războiu. Atuncea oastea turcească întorcându-se la

glasul buciumelor și împiedecându-i și apa și lunca, și acoperindu-i și negura tăind lunca și sfărâmând ca să treacă la glasul buciumilor, iară dindărăt Ștefan Vodă cu oastea tocmită, i-au lovit, Joi, Ghenarie 10 zile, unde nici era loc de a-și tocmise oastea nici de a se îndreptare, ci așa, ei în de sine tăindu-se, mulți periră, mulți prinși de pe deștrime au fost, ce și pre aceia pre hoți i-au tăiat, unde apoi magle de cei morți au strâns... și steaguri mai multe de 100 au luat". Din spusele cronicarului rezultă că turcii au fost atrași în cel mai sigur loc de înfrângere, datorită iscusinței tactice a Domnului, care alese terenul mlăștinos, cuprins între dealuri. Victoria acestei bătălii o recunosc însă, chiar și cronicarii turcilor. Astfel scrie cronicarul lor Sladeddin: „... a fost un teribil măcel și puțin a lipsit ca să nu fie cu toții tăiați în bucăți și numai cu mare greutate Soliman Pașa și-a scăpat viața prin fugă...". În urma biruinței dela Podul Inalt (sau Prahova-Vaslui) (1475), renumele Domnului moldovean, străbate ca un fulger întreagă Europa, preaslăvit fiind de toată creștinătatea ca vajnic apărător al ei, fapt care l-a făcut pe însuși Papa Sixt al IV-lea, să-l numească „Atletul lui Christ", scriindu-i următoarele: „Faptele tale săvârșite până acum cu înțelepciune și vitejie contra turcilor infideli, inamici comuni, au adus atâta celebritate neamului tău, încât ești în gura tuturor și ești în unanimitate foarte mult lăudat"... Biruința aceasta câștigată de viteazul Domn al Moldovei, constituie una dintre cele mai mărețe pagini din istoria, nu numai a noastră, ci și din cea universală, încadrându-se astfel Ștefan-Vodă, în șirul marilor valori istorice ale omenirii.

Dar nu singură această luptă ne-ar obliga acum să ne gândim cu sfînțenie la acela care a știut să-și poarte sabia cu vitejie în 36 de bătălii. Mărturie vie ne stau toate documentele vremii, cari ne vorbesc de isbânda marelui Domn, în toate luptele, cu excepția micului însucces dela primul atac al Chiliei.

Unii cronicari — și în urma lor — unii cercetători ai faptelor istorice, vorbesc și de-o

a doua înfrângere pe care Ștefan-Vodă ar fi suferit-o în lupta dela Valea-Albă (Războieni, 1476). Nu putem să credem această părere, dacă ținem seamă de relatările pe cari le face asupra acestei lupte în memoriile sale chiar Vistiernicul Sultanului Mohamed II, care însoțind oastea turcească în Moldova, spune printre altele, că turcii au copleșit oastea lui Ștefan numai cu marele lor număr, față de mica oștire a viteazului Domn moldovean. Vistiernicul, Giovanni Angioiello, de origină italian, ne descrie amănunțit această luptă, spunând următoarele despre atacul și retragerea lui Mohamed II-lea: „Dădură în drum de puternica cetate a Neamțului, pe care o bătură zadarnic opt zile cu tunurile; cei din năuntru, Ștefan cu restul oastei sale, răspunzând cu tunurile, nici nu se sinchiseau de asediatori, așa de bine erau întăriți. Mohamet văzând zădărnicia asediului, precum și lipsa aproape de săvârșită de hrană pentru oameni și nutreț pentru animale, ridică impresurarea cetății și se îndreaptă spre Dunăre . . . paznică de-a lungul Mării-Negre, prin Dobrogea, luând drumul prin Bulgaria, spre Turcia“. Concluzia este aceea, anunțată mai înainte: Ștefan-Vodă, n'a fost înfrânt, dimpotrivă, rezistența lui în Cetatea-Neamțului, l-a silit pe trufașul Sultan, să se retragă fără a se putea bucura de laurii unei adevărate victorii.

Am reprodus evenimentele acestor două bătălii caracteristice, pentru a se putea cât mai bine întregi, amintirea faptelor marelui Domn, în cari el n'a pregetat o clipă de a nu pune la contribuție toate calitățile unui mare erou: curajul, vitejia, istețimea, ambițiunea, diplomația, dragostea de moșie, autoritatea și pe deasupra, credința mântuitoare. Ștefan-Vodă n'a luptat numai dintr'o dorință de-a se bate, ci mai mult s'a luptat împins fiind, de sfântul ideal al dragostei de moșie și de ideea călăuzitoare, a credinței strămoșești.

Măreția faptelor lui reiese, din toate bătăliile purtate în decursul celor 47 ani de domnie. Și la Chilia (1465) și la Baia (1467), unde „ . . . singur craiul, rănit de săgeată

foarte rău, de abia au hălăduit pre poteci de au eșit la Ardeal“, — cum spune Ureche — și cu tătarii la Lipinți (Lipnic 1470) unde deasemenea „ . . . vitejaște-i-au răsipit și multă moarte și peire au făcut într'inșii . . . ” și cu Radu cel Frumos (1471—73) precum și în Codrul Cozminului (1497) și la Lentești cu polonii, marele Ștefan-Vodă, a dat cea mai elocventă dovadă de toate calitățile cu cari Dumnezeu l-a înzestrat, spre a putea face zid puternic de apărare, împotriva tuturor dușmanilor cutropitori de neam și credință.

Deși Domnul Moldovei a trecut prin atâtea frământări de ordin lumesc, n'a scăpat însă din vedere niciodată, îngrijirea pentru partea aceea spirituală, care înalță pe om deasupra tuturor celorlalte preocupări obișnuite. Adânc pătruns de credință și de frica lui Dumnezeu, Ștefan-Vodă își punea nădejdea înainte de săvârșirea oricărei fapte, în puterea izbăvitoare a Dumnezeirii. Acest fapt ne este atestat de numărul impunător de locașuri sfinte, zidite, reparate și înzestrate de el. Mănăstirea Voronețul, Tazlău, Războieni, Humor, Putna, până și la Sf. Munte Athos, evlaviosul Domn zidind trapezăria mănăstirii Zograf și hotărându-i la 1471 suma de 500 aspri anual, precum și dăruirea unui Tetraevanghel la 1495, vor rămânea veșnic ca urme sacrosancte, cari să le vorbească generațiilor despre gloria și piozitatea viteazului Domn. Aproape în toate aceste mănăstiri, s'au scris faptele vremii, rămase până astăzi. În urma unei domnii atât de rodnică și lungă, bătrânul Domn slăbit de osteneala unei activități încoronate prin atâtea fapte înălțătoare, suferind greu — dealtfel — și de rana dela picior primită la asediul Chillei, cu toate îngrijirile date de mai mulți medici — precum ne spune Dl Iorga — unul venit dela Hanul Tătarilor, altul dela Buda, doi medici Venețieni, un Matei Murano și un Ieronim de Cesena, un German venit pe la 1502, Dr. Ioan Klingensporn, marele Domn al Moldovei, Ștefan, moare în ziua de Marți 2 Iulie 1504, la reședința sa domnească din cetatea Sucevei, după ce asigurase mai întâiu tronul fiului său Bogdan cel Orb, în fața boierilor și mitropolitului Moldovei. „Cu multă jale și

plângere" și-au îngropat moldovenii pe Domnul lor cel bun și viteaz, în mănăstirea Putna, zidită de el. La moartea lui, întreaga țară plângea „ca după un părinte”... , socotind că nu vor mai avea asemenea Domni, cari să aducă atâta glorie și strălucire Moldovei.

Implinindu-se acum 431 ani, dela moartea marelui Domn și având câteva pagini de evenimente mărețe din viața lui, în orice vreme suntem datori să ne reamintim cu sfîințenie de figura și faptele aceluia care s'a luptat toată viața pentru apărarea neamului, credinței și moșiei strămoșești. Să ne fie

viața lui cel mai viu exemplu de urmat, neuitându-ne nici când eroii neamului, cari și din tăcerea rece a mormintelor, ne-au dat sprijin prin exemplele faptelor lor, la împlinirea sfântului nostru ideal.

Ca prinos de recunoștință pentru faptele lui atât de glorioase și strălucite, cu adevărată cucernicie să înălțăm la sfântul altar o rugăciune și să aprindem o lumânare, pentru aducerea aminte a săvârșirii din viață și pentru odihna de veci a sufletului viteazului Domn, Ștefan-Vodă, al Moldovei.

Prof. Gh. I. Manițiu.

Iubirea și suflet se contopește.

Sufletul meu,
Din nou pe al tău îl dorește;
Cugetul tău
Cu-al meu cuget azi se unește,
Din depărtări
Pe norii ce vin înspre mine
Din vineți zări
Trimii-mi atâta iubire.

Otilia Meseșan
Inv.

„Primul lucru care trebuie învățat este suferința căci pe dânsa omul va avea mai multă nevoie s'o știe“.

J. J. ROUSSEAU.

„Istoria dă tinereței mintea bătrâneței“.

DIODOR.

„Caracterului unui copil îi trebuie înainte de toate — supunere.

Această supunere poate fi dedusă sau din constringere sau din încredere.

Ultimul mijloc este nemerit, primul necesar“.

KANT.

„Adevărata pedagogie este un dar al naturei care trebuie să insuflească natura învățătorului ca un eter secret. Trebuie să fii născut pentru educație.“

GUTZKOW.

„Minciuna este o armă cu două tăișuri, și, mai curând sau mai târziu, ea rănește pe cel ce se servește de ea“.

DEFLOTTE.

„Dacă prietenul îmi arată ceea-ce pot, dușmanul mă învață ce trebuie să fac“.

SCHILLER.

Viata Economică a Satului

Combaterea luxului

Intr'un articol precedent, în care mă ocupam de moralizare, am atins și latura luxului în-cuibat în satele noastre, cu promisiunea de a da unele soluții pentru atenuarea lui.

Dela un capăt la altul al Țării, în cafenele și la toate colțurile de stradă, nu se discută în zilele noastre decât de criză, șomaj și salarii ridicate cu întâzieri, în schimb luxul predomină în toate straturile sociale. La sate mai ales, el ia proporții neîngăduite în raport cu starea materială a țaranului.

Plecând dela moravurile din comuna în care funcționez și cunosc situația materială a fiecăruia, nu-mi pot ascunde revolta față de fetele țăranilor — înglodați în datorii la bănci, cu taxele comuna le pe câte 2--3 ani în restanță — costumate în mătăsuri, ciorapi transparenți, pantofi de lac cu tocuri sgârâenori și culmea, fardate după ultimul jurnal.

Părinții, cari până ieri-alaltăieri mai aveau o mică gospodărie, ajuns-au a-și vinde până la ultima vită din ogradă, spre a putea satisface capriciile odraslelor, cari cu orice preț vreau să țină pas cu civilizația și progresul timpului.

Deși prin grajdul și gospodăria lui bate vântul, românul e foarte încântat de a-și privi fata la horă mai înzorzonată ca a vecinului și a cumătrului. Indiferent bogat sau sărac, lupta de întrecere se dă pe viață, pe moarte. Pitorescul și nevinovatul port național, lucrat numai de mâinile dibace ale femeilor noastre, se transformă pe zi ce trece, bumbacul și inul e înlocuit cu fabricatele dela șatră, războiul cu sulemenelele din droguerie, așa

că în curând nu ne vom mai cunoaște originea. Nu mai vorbim cum ne e portul, nu ne mai purtăm cum ne e vorba. Profanăm sfintele tradiții moștenite dela înaintași, căroră simplitatea și modestia le era icoana sufletului.

Nici horele nu mai au farmecul și aspectul de altădată. Dansurile exotice cu jzurile răsună până la ultimul cătun, învârțite și hățeganele ne-au rămas doar niște simple amintiri. O fată ajunsă în pragul măritişului nu se jenează a nu cunoaște rosturile casei; e o nenorocire însă pentru copila eșită de pe băncile școlii primare a nu cunoaște rumba, foxtrotul și carioca.

Aici ne-a adus civilizația veacului al XX-lea, iar noi privim nepăsători desfășurarea tragediei, deși nu ar mai fi timp de pierdut.

Știm că s'au ținut sub auspiciile Astei atâtea conferințe tratând acest subiect, teoretic destul de reușite, în fond însă fără nici un rezultat.

Ce e de făcut? După mine răul e a se căuta tot în pătura intelectuală a satelor.

Nu cade în competența mea de a combate programele școlilor de fete de orice grad, nici eventual a ridica vreo critică asupra educației ce se dă elevelor, un lucru e cert însă. Cu rare excepții, școlile acestea, chiar și cele profesionale ne pregătesc ficele mai mult pentru cariere, nici decum pentru întemeierea de căminuri serioase. Ori, care ar fi chemarea lor? De a ne promova gospodine pricepute, soții credincioase și mame devotate.

N'aş voi să fiu prea crud, însă nu pot ascunde adevărul.

Să vedem cu ce se întorc absolventele şcoalelor noastre — actualele şi viitoarele soţii de intelectuali — în mijlocul satelor? Cu o doză mai mică sau mai mare de cultură, specializate în arta fardărilor, manichiur-ilor şi ondulaţiilor permanente şi foarte puţin pregătite pentru viaţa practică şi rolul lor social. Poftescă ori cine să mă contracizeze, fiind gata a demonstra realitatea.

Mi-amintesc de un caz concret citit prin ziare acum câţiva ani, întâmplat într'o bisericuţă, unde o damă a fost izgonită de preot din cauza costumului ei picant. Aplicând şi preoţii satelor noastre metoda colegului de mai sus, care din ei nu ar ajunge în neplăcuta situaţie de-aşi alunga în primul rând preotesele Sf.-lor, mai pe urmă pe celelalte intelectuale?

Încă nu-şi pot da seama soţiile şi fetele noastre de situaţia ridicolă la care se expun prin costumele lor în forme şi culorile cele mai fistichii, perzistând în a se ţinea de modă. Fără exagerare, dar omul serios are impresia a avea în faţă-i mai curând o balletistă din trupa lui Tănase, decât pe d-na preoteasă, ori tovarăşa de viaţă a intelectualului cu pretenţii.

Cine să combată luxul la sate, preoteasa nedespărţită de cutiuţa cu rujul pentru buze, dăscăliţa sclava dansurilor moderne, ori notăreşa înstrăinată de portul strămoşesc?

Ofensiva trebuie pornită aşadar tot din rândurile noastre, în speranţă că nu ne va lipsi concursul larg al revizoratelor şcolare, forurilor bisericeşti şi direcţiunile şcolilor de fete. Numai prin fapte vii vom putea combate orgoliul tinerelor ţărance, pornite a imita toate gesturile doamnelor.

Revizoratele vor da un ordin circular la toate direcţiunile şcolilor primare, prin care se va interzice strict învăţătoarelor purtarea în şcoală a costumelor sumare, rochiile decoltate şi în special fardarea în faţa elevilor.

Forurile bisericeşti deasemenea vor interveni prin Oficiile protopopeşti, fie prin organul Metropoliei „Telegraful Român” citit şi de preotesele noastre, dând îndrumări preoţilor a pune ordine în primul rând în căminurile lor, de unde se va începe purificarea.

Tot aşa, direcţiunile şcoalelor secundare şi profesionale, au ocazia a stârpi maladia din embrion, obişnuind elevele cu o viaţă nouă, mai patriarhală şi ferită de vicii.

Intr'un rezumat am arătat fără nici o exagerare primejdia care ne ameninţă satele, fi-vom noi destul de energici spre a rupe cu trecutul, avea-vom puterea a introduce un suflu nou în viaţa satelor noastre şi mai presus, se vor sesiza organele chemate de semnalul de alarmă?

Altfel, plini de îngrijorare ne putem întreba: Unde mergem?

D. Guranu.

„Scrierile autorilor noştri ştiinţifici sunt pline peste măsură cu amănunţimi mici şi fără sfârşit cari încurcă judecata şi nu pot fi reţinute de memorie. Zădarnic cerem ca aceste amănunţimi să fie generalizate şi puse în ordine. În locul acestora, încurcătura continuă. Ne trebuie idei şi ni se dau numai fapte. Auzim neconţenit ceea ce face natura, dar foarte rar ceea ce cugetă omul“.

BUCKLE,

„Ultimul pas al raţiunii este de a recunoaşte că se află o infinitate de lucruri cari o întrec. Ea e slabă dacă nu îndrăzneşte să recunoască aceasta.“

PASCAL.

„Ar trebui să se cântărească vorbele iar nu să se numere; Statul în care cei mulţi înving şi cei nerozi hotărăsc, trebuie să piară mai curând sau mai târziu.“

SCHILLER.

FOLCLOR, ARTA POPULARĂ

Poezii populare

*Frunză verde, trei simici,
 Dragii mei cei de pe-aici,
 Voi, toți, cari la fel cu mine,
 Rătăciți prin țări streine
 Amăriți și năcăjiți
 Și prin fabrici veștejiți,
 Astăzi, dragii mei, e anul
 Decând părăsi-i Ardealul
 Și-am trecut aici Oceanul
 Spre pământul cel dorit, —
 Nu l-ași mai fi cunoscut, —
 Am venit în lumea nouă
 Cu inima ruptă'n două.
 Haideți să ciocnim paharul,
 Să mai dăm naibii amarul*

*Și prin negura beției
 Să dăm palme sărăciei.*

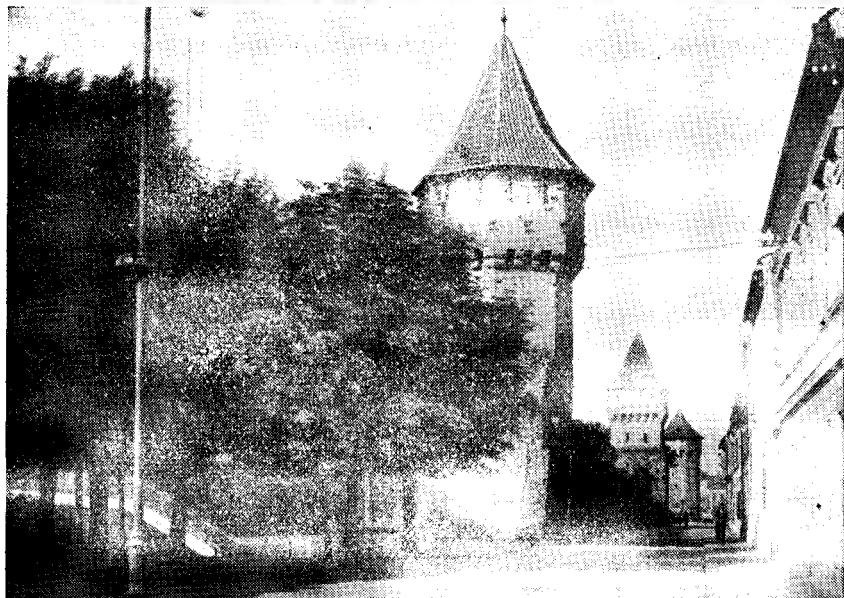
(Din America de Nord).

*Cui împarte binele
 Scurtă-i, Doamne, zilele,
 Strică-i și măsurile;
 Că la toți le-a făcut parte,
 Dar mie nici o dreptate;
 La unii le-a dat prea mult,
 Partea mea de s'a pierdut.*

(Vingard).

Din colecția:

Prof. Gh. Mator.

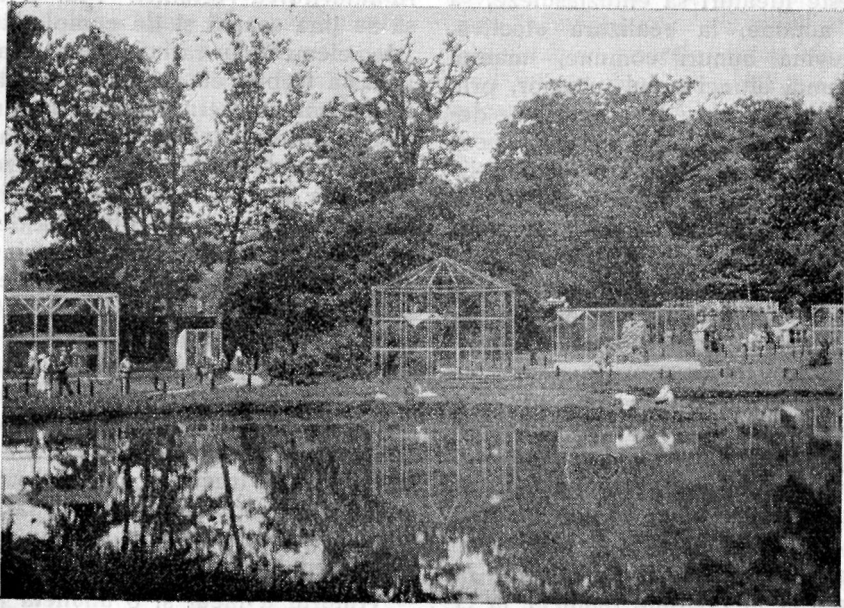

Vedere din Sibiu (Turn de apărare).

Din frumuseșile țării (Păltinișul).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Vedere din Sibiu (Grădina zoologică).

RECENSII

Inteligența socială și psihologia conducătorului, Grigore Popa, editura revistei „Satul și Școala”, Cluj, 1935, pp. 110.

Cunoscutul scriitor și publicist, Gr. P., în lucrarea de față bazată pe un vast aparat de documentare bibliografică, într'o expunere de o rigurozitate științifică remarcabilă și cu un colorit stilistic de o aleasă valoare literară, pune la punct una din problemele cele mai interesante ale vieții sociale.

Plecând de la definiția clasică dată de W. Stern inteligenței în general, definește inteligența socială ca „posibilitatea de adaptare cu ajutorul gândirii la problemele nouă, ivite în mediul social” (p. 42), care mediu prezintă situații și probleme foarte variate și complicate. O inteligență socială creatoare trebuie să dispună însă și de puterea de a schimba și modela felul de a se manifesta, simți și gândi al societății după felul său de a gândi, simți și a se manifesta. De aceea „adevăratul conducător a cărui înrăurire se resimte în mod efectiv, trebuie să fie bine ancorat în realitățile sociale, să se adapteze în chip desăvârșit și să proiecteze, peste capul societății, aspirațiile și idealurile de mai bine. Pentru ca aceste idealuri să entuziasmeze, să îndemne la acțiune, la realizare efectivă, trebuie să devină bunuri comune, unanim acceptate. Numai atunci omul superior, prin ideile și valorile pe care le reprezintă, devine o axă cardinală, în jurul căreia se condensează și converg aspirațiile colectivității” (p. 55—56). Crearea valorilor sociale, cari rezultă din concepția unitară despre lume și viață a personalităților se face: 1. prin adaptare la condițiile mediului social și 2. prin compensație. Iar „personalitatea este o sinteză supraordonată a două procese de integrare: o integrare interioară, de ordin pur psihologic și o integrare pe plan social, o încadrare desăvârșită în idealurile societății” (p. 86). Răspândirea valorilor sociale în masele mari aduc progresul, care ca proces psihic are o latură internă și alta externă. Transformarea în mai bine pe latura internă duce la creațiunile culturale, la cultură, iar pe latura externă la creațiile tehnice, la civilizație. Progresul e opera câtorva indivizi supradotați, personalităților conducătoare, cari concentrând aspirațiile mulțimii o îndreaptă spre idealul viitorului.

Orice intelectual care se consideră conducător de mase găsește în această lucrare indicații teoretice prețioase pentru orientarea în problemele sociale. Felicităm pe conducătorii revistei „Satul și Școala” pentru gândul bun editând această lucrare.

L. Bologa.

Psihologia reclamei, Dimitrie Todoran, ed. Institutul de Psihologie al Universității din Cluj, 1935, pp. VI. + 108, Lei 60.

Studiul de față e o încercare de aplicare a datelor Psihologiei generale la problema reclamei vizuale.

Reclama trebuie: 1 să deștepte atențiunea și să stimuleze percepțiunea; 2. să determine fixarea percepțiilor în memorie; 3. să provoace interesul și plăcerea de a cumpăra marfa indicată în reclamă. Bazat pe cercetările experimentale ale unor autori străini, cari s'au ocupat mai de aproape cu problema reclamei, dl D. T. constată că deștepțarea atenției involuntare depinde de *intenșitatea, mărimea, contrastul formal, mobilitatea, poziția în spațiu*, a atenției voluntare de *aspectul chromatic, ilustrația casnică și familiaritatea reclamei*. Mai e nevoie însă să se țină seamă și de complexitatea și unitatea elementelor cari compun reclama. Pentru aceasta trebuie ca reclama să țină seama de legile configurației: proximitatea, similitudinea, continuitatea, inclusivitatea și familiaritatea factorilor obiectivi. Fixarea percepțiilor în memorie se face după legile asociației și memorizării. Interesul și plăcerea de a cumpăra marfa e în funcție de nevoile individului și de încrederea pe care reclama e în stare să o suscite. Încrederea în superioritatea calitativă a mărfii prezentate de reclamă e în funcție de experiența personală, familiaritate, repetiția reclamei, vechimea casei producătoare sau comerciale, autoritatea persoanei invocată în reclamă, mărturia consumatorilor, succesul din trecut al mărfii și prețul ei. Reacțiunea pentru cumpărarea mărfii poate fi declanșată de aspectul sugestiv sau de argumentarea logică a reclamei.

Autorul a făcut și o anchetă pe bază de chestionar pentru a stabili: 1. locul cumpărării diferitelor obiecte de către cumpărători; 2. motivele alegerii unui loc determinat de cumpărare; 3. motivele folosirii anumitor fe-

luri de obiecte; 4. originea cunoașterii calităților atribuite produselor cumpărate; 5. acțiunea directă a reclamei asupra spiritului consumatorului; 6. puterea reclamei în domeniul creerii noilor dorințe și necesități; 7. atitudinea consumatorilor față de reclamă și produsele pe care le folosește.

S'ar părea că studiul acesta este folositor exclusiv vieții economice și n'ar avea nimic comun cu viața școlară. Dacă ne gândim însă că învățătorul în școală încă urmărește să deștepte atenția, să stimuleze percepția la oricare din obiectele de învățământ și în special la Intuiție, să determine fixarea percepțiilor în memorie și în fine să deștepte interesul și plăcerea față de ele, ne dăm seama de folosul pe care-l putem avea citind această carte.

L. Bologa.

C. Georgiade: Psihologia gândirii copilului. Pag. 339, tip. Soc. rom. de filosofie, anul 1934, lei 150.

Înainte de a studia formele primitive ale gândirii copilului sau fazele de dezvoltare ale acestei gândiri, dl G. cercetează fazele structurale neuro-fiziologice ale activităților sensorio-motorii, faze care precedează orice activitate a gândirii infantile.

Creerul copilului la naștere este o masă albicioasă în care substanța cenușie și substanța albă nu sunt bine definite. Elementele celulare sunt numeroase, conexiunile nervoase existente sunt abia schițate și nemielinizate. Viața sufletească dintre naștere și pubertate este condiționată de procesele interne ale mielinizării și fibrilizării țesăturilor cerebrale. Activitatea asociativă și proectivă a sistemului nervos, joacă un rol considerabil în dezvoltarea intelectuală a omului.

În cursul creșterii în creier se creiază anumite puncte de reper care tind să grupeze și să sistematizeze în jurul lor conexiuni speciale de nemoni. În acești centri sau unități „mielogenetice” își au sprijin un mare număr de activități psiho-fiziologice. Creerul copilului nu posedă rețeaua centrilor corticali coordonatori ai adultului. Toate acțiunile ce au la bază mișcări coordonate le câștigă încet, cu timpul.

La început viața copilului este pur animalică, fiind dominată numai de nevoile vieții vegetative. E stadiul infra-psihic dominat de actele reflexe organice cari se impun copilului în virtutea instinctelor caracteristice speciei. Însă chiar paralel cu dezvoltarea acestuia se observă un interes și pentru exci-

tațiunile externe pe măsura în care se mieliniază centri sensitivo-motori corticali.

După ce trece prin stadiul proprio-ceptiv în care orice mișcare devine prilej de excitare internă, copilul începe să trăiască impresiile periferice, să aibă senzațiile propriilor mișcări, să fie atent la jocul și modificările pe care acesta le suferă. Percepțiile obiective rezultate din evoluția acestei sensibilități, vor servi ca fundamente necesare evoluției gândirii.

Între 1 an, 6 luni și 2 ani evoluția sufletească este dominată de interese motorii cari înglobează pe cele de cunoaștere. E stadiul motor sau stadiul de gândire acțiune.

Achiziția mersului produce o adevărată revoluție cu psihicul său. Deplasările în spațiu îi dau posibilitatea să-și extindă experiența. Prin mișcările mânilor își descopere propriul său corp. Prin mișcările corpului și ochilor ia cunoștință de existența obiectelor în spațiu. În această fază gândirea se confundă cu acțiunea.

Gândirea copilului are un caracter spațial și proectiv. Ea este aderentă mai mult planului realității decât conștiinței. Cu cât conștiințele sunt mai puțin evolute cu atât se simte mai mult influența spațiului.

Din cauza indiferențierii de lumea externă, rezultă caracterul profund animistic și mistic al gândirii copilului. Acest animism este rezultat din confuziunea pe care o face între mișcare și viață. De aci, copilul ușor poate trece la magie, care se manifestă sub forma unei iluzii că soarele, luna, etc. îl urmăresc când merge și că se mișcă în aceeași direcție în care se mișcă el.

Gândirea copilului este difuză și fără centru, fără direcție, rău adaptată, confuză ca și sensibilitatea vegetativă din care derivă. Din acest fapt rezultă un alt caracter al gândirii copilului, egocentrismul.

În perioada egocentrismului gândirea copilului reduce viziunea lumii la viziunea sa proprie. Gândirea sa rămâne prea închisă în formula strânsă a subiectivității sale. De acest egocentrism pronunțat, care poate avea în consecință un narcism sau un subiectivism dogmatic, copilul începe a se debarasa încetul cu încetul după ce dobândește limbajul. Limbajul va fi un puternic instrument de influențare și modificare al acestui egocentrism inițial. Spre 7—8 ani egocentrismul scade în mod normal în așa fel, încât pe la 11—12 ani formele gândirii primesc un caracter mai socializat și mai apropiat de tipul adult.

Sincretismul este o altă formă a gândirii copilului. El își are originea în egocentrism și în tendințele primordiale ale gândirii aglutinate de a apropia, fuziona și a sincretiza tot ceace vine în câmpul percepției mintale. Sub presiunea constantă a mediului copilul se străduiește să-și asimileze felul de gândire al acestuia. Judecata, înțelegerea se resimt de o logică a egocentrismului, de procedee primitive de gândire cari uneori le găsim la adulții cu o structură mintală inferioară. Această gândire specifică egocentrismului este sincretismul.

În perioada sincretismului copilul evită analiza lucrurilor și reține scheme globale. Raționamentul copiilor nu provine din analogii și abstracțiuni conștiente sau generalizări succesive, căci la ei nu există preocupări de analiză. În înțelegerea și raționamentul lor se manifestă sincretismul, adică formațiunea de blocuri, de scheme de ansamblu, care leagă propozițiunile una de alta și creiază implicațiuni fără nici o analiză.

În primele luni dela naștere, copiii trăiesc înfundați în prezentul pur al impresiilor. Se pare că impresiile nu s'ar fixa și conserva. Ele sunt uitate repede dacă nu sunt înalte excitațiile de origină. Copilul trăiește amintirea numai dacă obiectul pe care-l reprezintă este prezent. Imediat ce obiectul a dispărut, amintirea se întrerupe.

Atenția se manifestă la copil înainte de 2 ani, dar nu se poate vorbi de o atenție impusă devoluțiuni personale. Ea trece dela obiect la obiect la întâmplare fără nici o finalitate logică.

În gândirea copilului găsim fenomenele de perseverare și discontinuitate. Perseverarea se caracterizează prin o influențare continuă a fenomenelor prezente de către cele trecute. Acest fenomen al perseverării ajută la explicarea discontinuității gândirii infantile. Copilul nu este capabil să urmărească mintal desfășurarea unei idei.

Noțiunea cauzalității și reprezentarea nu o găsim la copiii mici. Ei nu-și pot explica „pentru ce”, „de ce” s'a întâmplat un eveniment până la 3 ani. Formarea acestei noțiuni și reprezentarea ei începe pe la 2—3 ani și crește progresiv între 3—7 ani.

Copilul nu-și poate înțelege propriile fenomene psihice. Până la 11—12 ani nici nu e capabil să facă o deosebire între experiența externă și cea internă. Înainte de 3 ani nu posedă conștiința propriilor lui stări sufletești, ba nici chiar pe a corpului. Relativitatea sentimentului de proprietate înseamnă un serios progres spre conștiința eului.

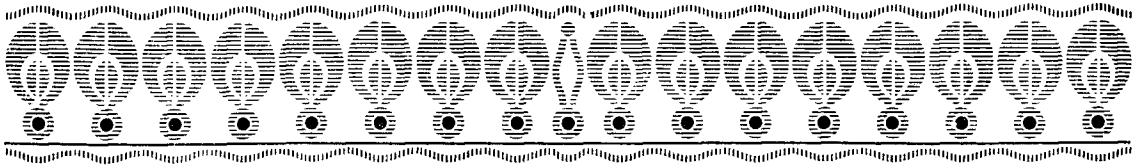
După ce copilul a prins limbajul este capabil de judecăți cari la început sunt simple uneori confuze, ca și cuvântul ce le exprimă. Primele judecăți infantile sunt judecăți de numire, interpretare și constatare, lipsite de adâncime, simple, absolute.

Raționamentul, care în mod natural ar trebui să apară în urma judecății, apare înainte. Raționamentul copilului — așa cum apare el — este transductiv. El, în loc de a se ridica dela cazuri izolate la generalizări, sau dela acestea la cazuri izolate, trece dela fapt la fapt fără nici o generalizare realizându-se numai sub formă de constatare. Copilul până la vârsta de 7 ani nu e capabil de inducție și generalizare și în consecință nici de abstractizare.

Ceea ce ne redă dl G. în cartea sa, este un studiu profund al gândirii infantile. Această gândire care pornește dela schemă, dela o conștiință confuză și nedeterminată, este descompusă și studiată amănunțit și profund în toate tainele ei. Monografia aceasta nu e o carte în plus în literatura noastră psihologică, ci un studiu de o reală valoare. La curent cu toate cercetările importante în acest domeniu, poate fi socotită ca o foarte reușită punere la punct a problemei psihologiei gândirii copilului menită să lămurească sufletul greu de pătruns al epocii infantile.

Eugen Bucur.

Cronică întârziată

Moartea inv.-dir. Ioan Giurgiu. În ziua de Înălțarea Domnului, Ziua Eroilor, învățătorii Sibiului au petrecut la locul de veci pe fostul lor coleg și tovarăș de muncă Ioan Giurgiu, care abia doi ani s'a putut bucura de odihna pensionării. În cursul celor 36 ani de muncă și jertfă în ale dascăliei a fost întotdeauna la postul datoriei. A propovăduit știința de carte și a înveselit sufletele ascultătorilor cu glasul său frumos în Iara, Cut, Orlat și Sibiu, pretutindeni bucurându-se de mare stimă și iubire. Mai cu seamă poporul de rând îl idolatriza pentru glasul plăcut cu care îl mângăia la sfintele servicii divine și-i storcea lacrimi la prohodul înmormântărilor.

Deși cu frumoasă pregătire școlară, având 6 clase de liceu și școala normală de pe vremuri grele, totuși n'a umblat după posturi înalte ci s'a mulțumit să rămână, la meseria pentru care s'a pregătit: învățător.

Dacă soarta nu i-a hărăzit sărbătoriri sau alte recompense lumești, pentru munca depusă în folosul neamului, l-au învrednicit colegii făcându-i o înmormântare vrednică, impresionantă. Fie-i memoria binecuvântată!

Moartea lui Teodor Stoia. În ziua de 30 Iulie a. c. a fost înmormântat în comuna Veștem jud. Sibiu, revizorul pensionar de Târnava-Mică, Teodor Stoia.

S'a născut la 1876 în comuna Veștem,

Își începe cariera de învățător în anul 1897 în comuna sa natală, unde funcționează până la 1912.

Dela 1912 până la anul 1914, îl găsim învățător în Tâlmăciu-Firma, acelaș județ.

Între anii 1914—1919 ia parte la războiul mondial cu gradul de sublocotenent.

La 1919 On. Minister al Instrucțiunii îl trimite ca revizor școlar în partea de miazănoapte a țării, în jud. Maramureș, unde activează până la anul 1924.

Dela 1924—1931 funcționează ca revizor școlar în jud. Târnava-Mică, la care dată se pensionează.

Activitatea defunctului a fost relevată de d-nii I. Dragomir, revizorul școlar al jud. Sibiu, Cornel Schiau, învățător, ca reprezentant al învățătorilor din Târnava-Mică și de căpitanul I. Muntean, fost elev al defunctului.

Teodor Stoia a fost un harnic muncitor în ogorul școalei, pe care a cinstit-o cu munca sa vreme de 35 de ani.

Fire altruistă n'a ținut seama de interesele sale personale, ci mai presus de ale sale, a pus interesele naționale și culturale ale neamului său, pentru a cărui propășire a înțeles să muncească în acele județe unde facla națională și culturală a românismului strălucia mai puțin.

Teodor Stoia a fost un exemplu viu de muncă cinstită și desinteresată pusă în serviciul neamului și a Țării sale.

Doarmă în pace!

Știri și informațiuni

Congresul Asociației generale a învățătorilor.

În zilele de 8, 9 și 10 Sept. c., s'a ținut în Timișoara Congresul Asociației generale a învățătorilor din întreaga țară.

Nici odată un congres n'a fost așteptat cu atâta încordare ca cel din anul acesta. Numărul mare al

participanților în frunte cu Ministrul Instrucțiunii dl Dr. Angelescu și șefii multor autorități au dat congresului timbru de mare eveniment.

Dar ceea ce a atras pe atâția învățători la congres a fost svonul răspândit, că se vor întâmpla fapte mari. Nu s'a întâmplat însă nimic deosebit, decât că unii s'au întors acasă mulțumiți, iar alții mai puțin

mulțumiți. Cititorii Luceafărului credem, să fi aflat din ziare despre întreg mersul congresului și al adunării delegaților oficiali, precum și despre hotărârile aduse. A mai face și noi raport ar însemna să umplem paginile revistei cu știri cunoscute, ceace ar fi și tardiv și fără rost.

Totuși în jurul acestui congres, se pare, că se va mai vorbi și se va mai scrie, deoarece avem impresie, că încă nu s'a pus punctul pe i.

Județul nostru a fost bine reprezentat la acest congres și anume prin dnii I. N. Ciolan, președintele, Petru Olariu, v.-preș., I. Tănase, casierul și M. Bibu, secretarul secției județene, ca delegați oficiali, Dordea-Hașag, Martin-Aciliu, Vasile-Burgard, Cralici-Amnaș, dș. Alexandru-Sibiu, delegați neoficiali.

Serbătorirea unor colegi.

La trei zile după înmormântarea colegului I. Giurgiu, (în 9 Iunie 1935), învățătorii cercului cultural Sibiu au trebuit să lapede haina de doliu și să îmbrace vestmânt de sărbătoare, fiind zi stabilită de autoritățile școlare pentru sărbătorirea trecerii la pensie a doamnei colege Elena Barbu dela școala Nr. 1 de fete și dl Nicolae Iordan fost director și învățător la școala Nr. 1 de băieți.

A fost o manifestare cu cântece, declamări, vorbiri și s'a sfârșit cu inmanuarea adreselor de mulțumită ale Ministerului Instrucțiunii și decorarea dlui Nic. Iordan cu Răsplata muncii cl. I. pentru construcții școlare.

Ziua Restaurației.

8 Iunie 1935, a fost sărbătorită în Sibiu cu un fast și timbru impresionant. Școalele primare de stat s'au prezentat ireproșabil, ca întotdeauna, când e vorba de manifestații naționale-patriotice. Corpul didactic e la datorie, oricând i se cere elanul. Numai cât, la

favoruri nu prea e luat în seamă. Biletele de intrare ale acestor premergători cu exemplu bun, sunt îndrumătoare pentru locul din dosul tribunelor, în rând cu servanții mai mărimilor, așa cum s'a întâmplat la 10 Mai și în ziua Restaurației la O. N. E. F.

Învățătorimea așteaptă să nu mai fie jignită, în felul acesta.

Amici peste amici.

De un timp incoace, aflăm din ziare, despre o mulțime de asociații, numite: amici. Așa avem amicii Angliei, amicii Franței, amicii Poloniei, ai Germaniei, Greciei, Turciei etc. E țara plină de amici. Când oare se va înființa și marea tabără a amicilor României? Căci în felul cum vedem că o iubesc unii, prea mulți îi sunt dușmani, chiar dintre fiii ei.

Poșta Redacției.

Dlui G. N. in Mg. Cum vezi, s'a publicat și încă unde nu-i era locul. Mai mult ca o incurajare decât, că ar fi ajuns măsura. Așteptăm lucrări mai optimiste. Tineret și pesimism: cer și pământ.

I. Albescu. Cele trimise le vom folosi în Luceafărul la o dată potrivită. Mulțumiri.

Dr. Tr. Bude, medic. Va apare în numărul viitor.

Dimitrie Roman. Același răspuns.

Mai multora. Ne dăm toată silința pentru a Vă putea satisface dorințelor. Să credeți, că ceace ne cereți e și în programul nostru, dar întâmpinăm greutăți mari în realizarea lui. Vă rugăm să nu dați crezare svonului, că redactorul Luceafărului ar fi salariat cu vre-un ban pentru munca sa. O face gratuit de dragul tagmei și în interesul colegilor, așa cum s'a obișnuit din tinerețe.

Nou!

Vizitați noua

Nou!

Librărie Cooperativă „SPIRU HARET“

asortată cu tot felul de cărți: literare, științifice, etc.

Expoziție permanentă de cărți.

Mare asortiment de **requisite școlare** și de birou, caete de tot felul, registre și articole de papetărie.

Cărți școlare de tot felul.

Prețurile cele mai reduse!

Încercați spre a vă convinge!

Librăria Cooperativă „SPIRU HARET“, Sibiu, strada Konterus Nr. 6.

Colaboratori:

I. Simionescu, Gh. Preda, Z. Sandu, Petre R. Petrescu, Lucian Bologa, Al. Dima, Gh. Maior, Dr. Nicolae D., P. N. Apolzan, I. Delu, I. Dragomir, I. Dopp, Mina Grădinaru, S. Florea, M. Faur, St. Potcoavă, Pavel Popescu, I. Tatu, N. Bunescu, D. Tipuriță, D. Guranu, N. C. Verzesu, S. Dragoman.

Comitetul de conducere al revistei:

I. N. Ciolan, Petru Olariu, Miron Bibu, Nicolae Martin.

Comitetul Asociației:

I. N. Ciolan, președinte; Petru Olariu, v.-președinte; Miron Bibu, secretar; Ioan Tănase, casier; Maria Petrescu, Nicolae Iordan, S. Dragoman, Nicolae Martin, Bogdan Ene.

Comisia cenzorilor:

N. Verzesu, Șt. Cornea, N. Boiceanu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Abonamente:

Pentru învățători, preoți, notari, primari, studenți
și săteni pe timp de un an se plătește suma de Lei 150.—
Pentru comitetele școlare, primării, oficii paro-
hiale, bănci populare și cooperative pe un an „ 250.—
Abonamente de onoare pe un an . . . . . „ 500.—

Abonamentele se pot face în orice
timp al anului, trimițându-se fiecărui
nou abonat, revista pe anul întreg.

**Costul abonamentului se va trimite înainte la adresa:
Administrația revistei „LUCEAFĂRUL“, str. Honterus 6, Sibiu.**

Numărul viitor apare la 15 Oct. 1935.

Sumarul:

Literatură — Artă.

Invățătorilor-eroi, poezie	<i>Nic. D. Marin-Cluj</i>
Părinții, poezie	<i>N. Nicoară-Dobârceanu</i>
Inceput de viață nouă	<i>Petrea Dascălul</i>
Gânduri	<i>Gheorghe Nistor</i>

Invățământ — Educație.

Educația in raport cu reflexele condiționale	<i>Dr. Gh. Preda</i>
Din trecutul școlii săsești	<i>† Victor Lazăr</i>
Sufletul femeii	<i>Dr. L. Bologa, profesor</i>

Viața culturală și națională a satului.

Ideia națională și Spiru Haret	<i>Conta</i>
In amintirea lui Ștefan cel Mare	<i>Prof. Gh. I. Manițiu</i>

Viața economică a satului.

Combaterea luxului	<i>D. Guranu</i>
------------------------------	------------------

Folclor și artă populară.

Poezii populare	<i>Din colecția Prof. Gh. Maior</i>
---------------------------	-------------------------------------

Recensii.

Inteligența socială și psihologia	} <i>Prof. L. Bologa</i>
Psihologia reclamei	
Psihologia gândirii copilului	<i>Eugen Bucur</i>

Știri și informațiuni.

Martea lui Teodor Stoia.
Moartea lui I. Giurgiu.
Congresul Asociației generale a învățătorilor.
Sărbătorirea unor colegi.
Ziua Restaurației.
Amici peste amici.

Poșta Redacției.